

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

KOLOZSVÁR, 1888 - 1948/1990. 1. (61.) ÉVFOLYAM, 3. SZÁM. SZEPTEMBER

ÁRA 8 LEJ

Reményik Sándor

Templom és iskola

Ti nem akartok semmi rosszat.
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állaná.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlan jogot íd:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Ti megbecsültök minden rendet,
Melyen a béke alapul.
De ne halljátok soha többé
Isten ígését magyarul ?!
S gyermeketek az iskolában
Ne hallja szülője szavát?!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

E templom s iskola között
Futkostam én is egykoron,
S hűtöttem a templom falán
Kigyulladt gyermek-homlokom.
Azóta hányszor éltem át ott
Lelkem zsenge tavasz-korát!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

A koldusnak, a páriának,
A jöttmentnek is van joga
Istenéhez apái módján
És nyelvén fohászzkodnia.
Csak nektek ajánlgatják templomul
Az útszélét s az égbolt sátorát?
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Kicsi fehér templomotokba
Most minden erők tömörülnek.
Kicsi fehér templom-padokba
A holtak is mellétek ülnek.
A nagyapáink, nagyanyáink,
Szemükbe biztatás vagy vád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

A régi és új unitárius kollégium és a templom - Kolozsvár

Lászlóffy Aladár

ÉLETÜNK ÉS ISKOLÁNK

Az ember életének közeli és távoli, ideiglenes és végső célja büntetlenül nem kerülhet egymással ellentétbe. Család és iskola, egyház és társadalom roppant hátrálékokkal kell - hogy megküzdjön az elkövetkező időkben; számunkra minden újjáépítésből az emberépités lehet a legfontosabb feladat. Az egyszerű túlélés medrébe szorított, bujdosó szinten átvészelő nemzedékek mindig valamiben eltorzultak, ha idejében nem jött segítség. Mert az élet erkölcsi oldala épp olyan fontos, mint a fizikai. Az embernek a közeli, néha kényszerű célok elérésére irányuló törekvései közben sem szabad levetkőznie olyan dolgokat, melyek erkölcsi lényét fedetlenül és fedezetlenül. Az ilyen állapot épp arra teszi képtelenné az embert, amire hívatott: a

közösségi létben való békés együttműködésre. Mert amennyire igaz, hogy nem lehet kiiktatni az egyéni célok érdekeit, hiszen a társadalmi életben is egyénileg kell helytállnia, produkálnia mindenkinek, ugyanolyan igazság, hogy - amint Kölcsey mondja -: "Sok út visz magasra; s ez utak közt nem egy van, mely mindenkinek hatalmában áll. Ha bámulatos művet írni, fontos ütközetet nyerni, phidiaszi szobrot alkotni, országos alkotmányt alapítani stb. nem mindentől telik: de elveit, s érzéseit minden megtisztíthatja, magát erény követésére minden szoktathatja, hasznos ismereteket minden gyűjthet, s napjait célirányos tettekben minden eltöltheti..." A fejlődő ifjú ember világnézetének első elemeit mindenképpen azoktól kapja, veszi, akik tekintélyt képviselnek előtte. Ezek elsősorban a szülők, a legközelebbi felnőttek és természetesen tanítói, tanárai. Mindent megszűr, de magába is fogad a fiatal emberi elme, így van megalkotva; de ösztönös kritikai érzéke is ekkor vizsgálják először, és amit elfogad, befogad, megjegyyez, az meghatározó üzenet lehet számára, jelleme számára örökre. Nagy a nevelés felelőssége. Már Pláton idejében világos volt, hogy "a nevelésnek az a tiszte, hogy felszabadítsa a gyermeket, megtanítva őt a szabad cselekvésre, vagyis olyan cselekedetek végzésére, amelyeknek következtében megszokja, hogy uralkodjék önmaga, valamint a természet vak erői felett." Az egyik kulcsszó a megértés, ennek fejlettebb foka a szolidaritás, és ami mindennél több: a szeretet. Ezt a nevelési eszményt fogalmazza meg Vörösmarty is a Gondolatok a könyvtárban néhány emlékezetes sorában:

És mégis, mégis fáradozni kell;
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani;
Hogy végre egymást szívben átkarolják,
S uralkodjék igazság, szeretet,
Hogy a legalsó por is kunyhójában
Mondhassa bizton, nem vagyok magam,
Testvérim vannak számos milliók,
Én védem őket, ők meg védnek engem,
Nem félek tőled, sors, bármit akarsz.

Ez az eszmény, ez a szeretet aztán úgysem tud tétlenül maradni, ez mindenhol, mindenképpen cselekedni akar. S minden nevelésnek, az ember igazi iskoláztatásának tulajdonképpen csakis ez lehet a végső célja.

A kolozsvári Unitárius Kollégium

Ezelőtt negyvenkét évvel, 1948. augusztus 3-án megjelent tanügyi reform az ún. "egységes nevelést és oktatást" tűzve ki célul, államosította az összes magán-és felekezeti iskolát. Így lett állami iskolává az erdélyi unitáriusok egyik legrégibb tanügyi intézménye, a kolozsvári Unitárius Kollégium.

A reformtörvény megjelenése előtt mintegy két hónappal az akkori magyar politikai vezetőség megbeszélésre hívta össze a kolozsvári tanügyi embereket, a felekezeti iskolák igazgatóit és az iskolafenntartó egyházak vezetőit, illetve püspökeit. A hivatalos szónok beszámolt a kormányzatnak az oktatásra vonatkozó "korszakalkotó" tervéről és, ma egészen érthetetlen optimizmussal, beszélt a romániai magyar tannyelvű iskolák előtt álló nagy lehetőségekről, azokról a szellemi, anyagi és tudományos kilátásokról, amelyek általában az ország s ezen belül a nemzeti kisebbségek iskolái előtt megnyílnak.

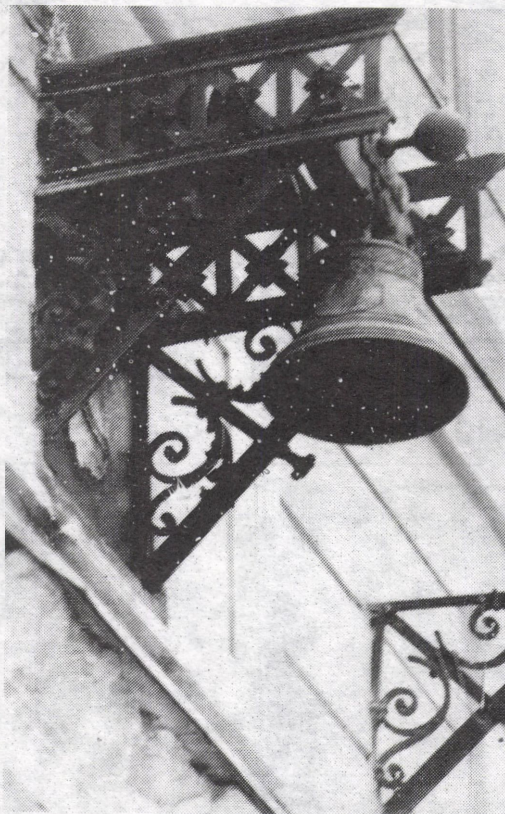
Az akkori idők szellemében a jelenlevők többsége tapssal fejezte ki egyetértését, sőt lelkesedését, mintha képzeletében máris látná az eljövendő boldog korszakot, amelyben a nemzeti kisebbségek valamennyi nemzetiségi és oktatási problémája megoldódik. A jelenlevők másik része, főként a felekezeti iskolák képviselői, látható aggodalommal hallgatták a szónok lelkes szavait, és érzéseiknek a református egyház püspöke, Vásárhelyi János adott hangot.

Beszédében kifejtette, hogy az erdélyi felekezeti iskolák mindig a nép iskolái voltak, mert fenntartói elsősorban a nép fiai voltak és felekezeti színezetük ellenére az egységes erdélyi magyar kultúrát szolgálták és fejlesztették. Sohasem voltak kizárólagosak, saját felekezeti tanulóik mellett befogadták a tanulni vágyó más vallású és nemzetiségű ifjúságot s így járultak hozzá a vallások és a népek közötti türelem kibontakozásához, amelyről Erdély mindig híres volt. Külön-külön saját fenntartó egyházuk tápláló gyökerei voltak, együttesen az erdélyi műveltség, a "magyar lelkiség" életető erői. Ezért az egyházak - bár a körülmények erre kényszerítik - nehéz szívvel mondanak le róluk, mert félős, hogy évszázados hivatásukat nem tudják majd teljesíteni, sőt! pusztá létük is bizonytalanná válhatnak.

Az aggodalmat, a félelmet - s mi hozzátehetjük - a sejtett valóságot kifejező, mély értelmű szavakra a válasz csak annyi volt, hogy a "püspök úr nem bíz a demokráciában", mert egyszerűen rágalom azt feltételezni, hogy a jövőben csak annyi iskolánk lesz, mint amennyi a múltban volt.

Végül is abban reménykedve, hogy a reform nem csökkenti, hanem bővíti majd iskolahálózatunkat, mindannyian elfogadtuk, illetve beletenyugodtunk az amúgy is elkerülhetetlen államosításba. Így lett magyar tannyelvű állami iskolává a kolozsvári Unitárius Kollégium, amelynek e sorok írója éveken át tanulója, majd tanára és egyben igazgatója volt.

Diákkorában (a húszas évek közepétől a harmincas évek elejéig), akárcsak történetének hosszú évszázadaiban - hiszen Erdély egyik legrégibb, megszakítás nélkül működő iskolája - a tanulók az országrész unitáriuslakta területeiről származtak, de az unitáriusok mellett nagy számban tanultak itt reformátusok, katolikusok,

luteránusok, zsidók (amíg lehetett), baptisták, nemzetiségre nézve magyarok, szászok, románok. Az iskola fennállásának első másfél századában aránylag sok volt az arisztokrata származású ifjú, később - a XVII. század végétől kezdődően -, amikor az unitáriusok fölött nehéz idők kezdtek járni, ezek nagyrészt kimaradtak és az iskolát főként a papok, tanítók, iparosok, földművesek gyermekei töltötték meg, és amikor a fejedelmi és főúri alapítványok kiapadtak, a szegényebb tanulók támogatására a hívek rendszerint gyűjtéseket rendeztek. A múlt század második felében Berde Mózes "fejedelmi alapítványa" bőven juttatott az arra rászoruló tanulóknak. Az ő nagyszerű példájából ihletődve a negyvenes években megalakult az ún. Berde Bizottság, amely részben vagy egészben 32 tanuló költségeit fedezte. A második világháború utáni nehéz években az iskola vezetősége ismét felújította a "kollektálást" és az unitáriusok meg nem-unitáriusok készséges áldozatával sok szegény ifjúnak tette lehetővé a tanulást. Ez az áldozatkészség nemcsak biztosította az iskola fenntartását, hanem elszakíthatatlan szálakkal fűzte össze az egész unitárius, sőt az erdélyi magyar közösséget, mert annak csaknem valamennyi tagja a magáénak tekintette az iskolát.

A vidékről jött tanulók rendszerint a bentlakásban laktak. Ennek belső rendje szinte azonos volt a többi erdélyi felekezeti iskoláéval és a

középkori nevelés fokozatos átalakulásával, nevelési és oktatási tapasztalatokkal szüntelenül gazdagodó modern bentlakás lett, melynek fő célja önálló gondolkodású, öntudatos, alkotó egyéniségek kialakítása. Ez jutott kifejezésre az iskola jelszavában: "*Musis et virtutibus*" - "a tudományoknak és az erényeknek", mely tömör megfogalmazása annak a nevelési elvnek, hogy az iskola a tudományok művelését, vagyis az oktatást összhangba kívánja hozni az erkölcsi neveléssel, azaz értelmes, dolgozó, becsületes, adott szavukat mindig megtartó embereket akar nevelni. A tanulóknak az egész országrészre kiterjedő toborzásával, a bentlakásos nevelésben rejlő lehetőségek kihasználásával a kollégium nagymértékben teljesítette ráháruló társadalmi feladatát: egy olyan értelmiségi réteg kitermelését, amely tudásával, emberségével a társadalom szilárd tartópillérét, csoportját képviselte.

Egy iskola jellegét, minőségét a tanszemélyzet határozza meg. Ennek alkotó elemei az igazgató és a tanárok, vagy ahogy évszázadokon át nevezték: a *rector scholae* és a *lectorok*. E kollégiumnak olyan rektorai és lektorai voltak, különösen kezdetben, akiknek hírneve eljutott messze a határokon túlra és nem elhanyagolható szerepük volt az európai kultúra alakításában, összetevő elemeinek kiképzésében. Első igazgatója az egyházalapító Dávid Ferenc; néhány év múlva e tisztséget veje, Sommer János a cotnari latin iskola alapítója tölti be, s amint róla újabban egy oxfordi professzor kimutatta, II. Rudolf prágai udvarának jeles alakja volt; őt követte Palaeologus Jakab, korának egyik nagy humanistája, a cseh, a lengyel és az erdélyi művelődésnek ismert képviselője. Megemlíthetjük továbbá a kiváló tanárt, igazgatót, tudóst: Szentábrahám Mihályt, a költő aranyosrákosi Székely Sándort, a tudós Brassai Sámuel, az utolsó polihisztor, Gál Kelemen, az elismert pedagógust és történetírót, a tanárok közül Gli-riust, Franken Sebestyént, Deidrich Görgyöt, Kriza Jánost, Mikó Lőrincet, Uzoni Fosztó Gábort, Kanyaró Ferencet és másokat, akik nemcsak oktattak és neveltek, hanem építői voltak a maguk korában annak az eredeti szellemiségnek és kultúrának, amelyre ma is büszkék lehetünk.

A művelődéstörténeti kutatások kimutatták, hogy közülük többen teljesen új csapáson haladtak. Így például Bíró Sámuel, Szentábrahám Mihály kortársa, új módszert fedezett fel a történelem tanításában. Brassai Sámuel nemcsak egészen modern, a pedagógiai igényeknek megfelelő tantervet dolgozott ki, hanem szakítva az évszázados hagyománnyal, a latin helyett az anyanyelvi oktatást vezette be. A tantervi változtatások lényege abban állott, hogy az esztétikai és irodalmi oktatás mellett, a reáltudományok: matematika, természettan (fizika), ásványtan, növénytan oktatására is nagy súlyt helyezett, ami együtt járt a különféle szer-tárok létesítésével, az oktatás modernizálásával. Brassai és tanártársai tankönyveket írtak és

munkájuk nyomán a kolozsvári Unitárius Kollégium az erdélyi magyar iskolák élvonalába került.

A tanszemélyzet tagjai csaknem kivétel nélkül külföldi tanulmányokat végeztek. Dávid Ferenc Wittenbergben, közvetlen rektor utóda, Félegyházi Tamás Krakkóban, Boroszlóban, Frankfurtban és Wittenbergben "peregrinált", Hunyadi Demeter Olaszországban, Enyedi György Genfben, Páduában, majd Német- és Franciaországban tanult. Többen közülük éppen külföldi származásúak voltak, mint Sommer vagy Palaeologus. Az iskola igazgatói és tanárai főként Olaszországban, Németországban, Svájcban, Hollandiában, majd a múlt század közepétől Angliában tanultak. Ismeretes, hogy Kossuth Lajos angliai beszédeiben gyakran említi, hogy az unitárius vallás Magyarországon a "bevett vallások" közé tartozik, és ott tartózkodása alatt számos unitárius küldöttség felkereste és fogadtatásukról a ma is létező lap, az *Inquire* számolt be.

A tanárok külföldi egyetemjárása, magas képzettsége kiemelte e kollégiumot is az egyszerű vidéki iskolák sorából és az európai egyetemi központokkal fenntartott élő kapcsolatai nyomán a kollégiumban az európai műveltség racionális ága érvényesült. Ezt tükrözte a kollégium könyvtára. Az ifjak ugyanis nem üres, hanem könyvekkel tele tarisznyával jöttek haza, s idővel könyveiket a kollégium könyvtárának adományozták. Így azután nem maradt távol az európai nagy szellemi áramlatoktól, s rajta még a francia forradalom hatása is felismerhető, legalábbis ez tükröződik a korabeli tanárok és igazgatók írásaiban. Ennek az állandó külső hatásnak éppen manapság van különös jelentősége, amikor a fejlődés az európai egység felé irányul, hiszen kétségtelen, hogy földrésünk művelődési nivellálódásához, ha szerény keretek között is, a kolozsvári Unitárius Kollégium is hozzájárult.

Az iskola hosszú történetében több megrázó, tragikus esemény is előfordult. Fennállása alatt a rászakadó üldöztetések és mostoha körülmények miatt háromszor kellett költöznie, új helyiségekről, épületekről gondoskodnia. Alapításakor, 1557-ben, Izabella királynő az iskola helyét a domonkosok óvári zárdájában jelölte ki. Itt működött csaknem 150 évig, 1696-ig, amikor csekély kárpótlás ellenében, a mai főtérré, a piac nyugati oldalán kapott három, iskolai célokra alig alkalmas magánházat, és ezek átalakításával, valamint újabb helyiségek építésével ismét megfelelő épülethez jutott.

Alig telt el 20 év, amikor 1718. április 2-án a "piaci iskolát" minden kárpótlás nélkül elvették. A nehéz helyzetben az iskola és az egyház vezetősége nem esett kétségbe. Szent-ábrahámi Mihály lelkes irányításával a tanszemélyzet már május elsején a Bel-Magyar-utcai Huszár-féle ház négy földszinti és két emeleti termében megkezdte a tanítást és ezekhez a diákság épített újabb

helyiségeket. A XIX. század első évtizedében kezdtek hozzá az új, kétemeletes iskola, a mostani "régi kollégium" felépítéséhez, amely 1806-ban készült el és összesen 30 helyiséget foglalt magába. A század második felében még 25 teremmel bővítették. A termek számokkal és külön névvel voltak ellátva, például Róma, Dézsmacsúr stb. A múlt század végén, 1897-ben hozzákezdtek az ötödik, a mai iskola felépítéséhez. Ezt 1901. szeptember 21-én, ünnepélyes keretek között adták át rendeltetésének.

A zord idők és a nehézségek ellenére elődeink nem estek kétségbe s valahogyan mindig megtalálták a megújulásnak, az újrakezdésnek a módját. Ma is erre van szükség, mert egy olyan intézménynek, amely csaknem négy évszázadon át az unitárius és a magyar tannyelvű oktatás, vallás, kultúra egyik hazai tartó oszlopa volt, s ezeken túl az európai szellemiséget is híven ápolta, az egész unitárius közösség áldozatkészsége és erőfeszítése nyomán, ismét visszahelyezhető eredeti hivatásába, hogy azt hagyományaihoz híven, az új körülményeknek és igényeknek megfelelően odaadón szolgálja, mert - amint Gál Kelemen írja egyik tanulmányában - "amíg ez az iskola áll, az unitárius egyháznak nincs mitől tartania, mert benne és általa saját maga él tovább".

Bodor András

Egyed Emese

Vallomás

Odafönn kék. Látnom sem kell: tudom.
Égi ujjak kék égi húrokon;
földi fohászok: füstfehér szavak
emelkednek remegve, *mint a vak,*
ha elvész körüle az útszegély,
botja sem talál ismerős falat,
kapulábat; s mint ellenséges éj
elől, sietve, szorongva halad -

Fehér szavad kanyargó vallomás;
bizonytalannak tűnik, gyöngeség
lassítja útját, *fellegföldön és,*
szélben áztatja virágkenderét -

A békesség? Elér majd téged is,
mint aratás a búzaföldeket.

Fénybe sodor, zendülő fénybe visz,
derűvel vár!

És kimondja neved.

1990. június

Molnos Lajos

Új seregeknek való

Zúg a harang, zeng-bong a csengő,
bízva és bízaton,
talán, mint még soha -
Istenben- s nyelvben
ki voltál bujdosó,
halld, hív a templom,
és vár az iskola!

Emitt a hit nyújtja
érted-feléd kezét,
amott az édesanyanyelv
megtartó bűvös ereje -
Emeld fel büszkén a fejed,
megűzött népem
induló, szép új serege! -

Ki templomot véd, őriz iskolát,
Isten ügyel a hitre abban
s minden édes szó egy-egy
hűséget vigyázó katoná!:
Istenben- s nyelvben bujdosó
nem lehet az, nem lehet már soha!

Én sem, te sem - MI már soha,
Istenben- s nyelvben bujdosók
TÖBBÉ SOHA:
ha véd,
ameddig véd
ha őriz,
ameddig őriz,
megőríz, megvéd
minket
a templom s iskola!

Kolozsvár, 1990. augusztus 30.

Magyarsárosi harangláb (épült 1699-ben)

Mire tanít a székelykeresztúri Br. Orbán Balázs Gimnázium kétszáz éves története?

Egy, a Székelyföldön létesítendő, unitárius gimnázium felállításának eszméje már a XVIII. század elején megfogalmazódott. Homoródszentmártoni Bíró Sámuelnek 1712-ben a kolozsvári eklézsiához írt levelében ezt olvashatjuk: "... látván az ifjúságnak is az mostani veszedelmes időkben nem úgy mint kívántatott volna nevelkedéseket... Végeztük, hogy, ha többet nem is, de egy celebris Scholát erigálnánk ez Hazának közepette (gondolnók Székely-Keresztúrra) hová mindenfelől az ifjúság elérkezhetnék, szülői is inkább succuválhatnának, de rivendi modiis..." (Sándor János: A székelykeresztúri Unitárius Gymnásium története.) Az adott körülmények között az iskola felállítása nem sikerült, pedig egy gimnázium szükségességét a Székelyföldön többen is érezték: Homoródszentmárton, Siménfalva, Székelykeresztúr többször is kérte az iskola létesítésének jogát. Végül is a homoródszentmártoni Zsinat 1793. július 10-én kimondja, "hogy nemes Keresztúrfiszékben, a Székely-Keresztúri unitárius eklézsiában, minél hamarabb egy olyan unitárius gymnásium állítassék fel, melyben az ifjúság az egy csak a rhetorikáig taníthatassék." (Idézett mű.)

A fentiek azt igazolják, hogy a Székelykeresztúri Unitárius Br. Orbán Balázs Gimnáziumot *társadalmi szükségesség* hozta létre, amit Sándor János, az iskola nagy nevű igazgatója, száz év bizonyossága nyomán, így fogalmazott meg: "A kor fokozott mértékben állott elő gyakran követelményeivel, melyekkel számot vetni és a kívánalmaknak megfeleltetés végett, a harcot el kellett fogadni: t. i. az *önfenntartásért folytatandó* küzdelem, áldozat elől nem lehetett kitérni. E gymnásium szükségességének eszméje oly mélyen élt és él a felekezet minden egyes tagjainak kebelében, hogy azt onnan a száz évig tartó áldozásra hívás sem olthatta ki".

A gimnázium létrehozását mindenek előtt indokolták a székelyföldi birtokviszonyok. A zömmel kisbirtokos családok földjei a bőséges gyermekáldás következtében úgy elaprózódtak, hogy nem tudták eltartani az újonnan alakult családokat. Ezért szokás volt, hogy a tehetséges gyermekeket minden családból felsőbb iskolába küldték, még akkor is, ha tanítástuk nagy terhet rótt a családra. Ilyen körülmények között indokoltnak látszott egy olyan iskola felállítása, amely könnyebben elérhető lenne a szegény családok számára is.

Erről Pálffy Sámuel és Antal keresztúrfiszéki curatorok Agh István püspökhöz intézett levelükben ezt írják: "Tapasztalhatóképpen fájlalva érezzük, hogy szentséges vallásunkon lévő nemes atyánkfiai, mindennapon szemlátomást szegényedvén, eiégedetlenekké tettenek feles gyermekeiknek Kolozsvári Collegiumokba való vitelekre és ottan megdrágodott szállásokra megkívántató subsistentiójoknak kiszolgáltatásokra, melyből által látván azt, hogy szegény atyánkfiai gyermekeinek vagy tudatlanságban kellekik maradniok, vagy más vallásuaknak collegiumaikban taníttatniok, mely eleitől fogva az unitárius eklézsiák fogyásának legnagyobb oka volt". (Pálffy Sámuel és Antal Agh István püspökhöz 1783-ban írt levele.)

Az unitárius gimnázium felállításának társadalmi szükségességét igazolja az iskola építésének története is. Nem állami alapból, nem földbirtokosok kegyes adományából, hanem iskolaépítő népakaratból, népi veritékből épült Székelykeresztúr e kultúrbástya. Az építés során a népi összefogás nagyszerű kepe tárul elénk. A szekerek százai érkeznek: a Nyikó és Küküllő mentéről homokot és követ, a Homoród mellékéről meszet, a Nyárad völgyéből gabonát, a Hargita aljából, Torockó vidékéről gerendát és deszkát szállítanak. Keresztúr és környékének népe kalákában építette - a tanulók munkacsoportjainak segítségével - a ma is álló vastag falakat. Keresztúr asszonyai, a tiszteletes asszonyok vezetésével, rendre főztek a munkásoknak. Ilyen társadalmi összefogásra csak az a nép képes, amelyik valóban igényli a kulturát és magáénak érzi annak hajlékát, az iskolát.

Az iskolaépítés érdekes és tanulságos epizódja az unitáriusok nemzetközi összefogása. Az 1783. évi bécsi világkiállításra amerikai és angol unitáriusok is érkeztek, akik felhasználva az alkalmat, magyar unitáriusokat is meglátogattak. Látogatásuk során értesültek az épülő székelykeresztúri unitárius gimnáziumról, hazatérve gyűjtést rendeztek annak javára. Ennek eredményeként ifj. Fretwell János 200, Paget János pedig 50 fontsterlinget juttatott el az iskola befejezése költségeinek fedezésére. Ifj. Fretwell János keresztúri látogatását az iskola falán elhelyezett emléktábla örökítette meg. (1948-ban, az iskola államosításakor, eltávolították az emléktáblát. Sajnos, azóta sem sikerült nyomára bukkannunk.)

Így szolgálta a gimnázium az amerikai, az angol és a székely unitáriusok egymásra találását.

A gimnázium egyre jobban benépesedett. Az alapítás évében 78 tanulóval induló iskola létszáma 1815-ig megkétszereződött. Annak ellenére, hogy a keresztúri gimnázium felekezeti iskola volt, létrehozásában, másfél százados állandó építésében és fenntartásáért folyó küzdelemben a népi összefogás biztosította létét és fejlődését. A szellemében népi és ugyanakkor demokratikus iskola kapui mindig nyitva álltak a tanulni vágyó ifjak előtt, faji, felekezeti, nemzeti megkülönböztetés nélkül. Száz év alatt, 1793 és 1894 között a gimnáziumban 95 román tanuló tanult. Az 1894-95-ös

A székelykeresztúri Báró Orbán Balázs unitárius gimnázium

iskolai évtől kezdődően minden évben 9-10, de az 1912-13-as iskolai évben már 24 román anyanyelvű diákja volt a gimnáziumnak.

Az iskolai élet kollégiumi jellegű volt. A tanulók többsége vidékről jött, és kezdetben gazdánál, később a felépült gimnázium bentlakásában laktak. Kosztot családoktól kaptak, melyet az otthonról hozott anyagból készítettek. Az étkezés idejét leszámítva, minden idejüket a gimnáziumban töltötték. A gimnáziumban folyó oktató-nevelő munkát az intézet jelszava határozta meg: az iskola feladata "egy véka tudomány r 11lé egy köböl erkölcsöt" nyújtani. Ezt szolgálta az iskolai élet megszervezése is, amely mélyesen demokratikus volt. A tanulók soraiból választott szerveken keresztül maga az ifjúság gondoskodott a rend, a fegyelem, a tisztaság fenntartásáról, a közvagyon megőrzéséről. A "tógás"-ok közül választották ki a seniorokat, a bentlakás felügyelőit, a csend és rend őreit. Az oconomusok az iskola vagyonára és tisztaságára vigyáztak. A hospesek a szobák felelősei voltak. A fegyelmi kihágások az iskolai törvényszékre - a jurátusokra - tartoztak, ők szabták ki a büntetéseket. Így az iskolai élet a demokrácia valóságos előiskolájává vált, a tanulók "belenőttek" a demokratikus életformába, olyan erkölcsi értékeket tettek magukévá, ami meghatározta további életüket.

A gimnáziumnak ezt a nemes nevelési törekvését támogatta Orbán Balázs a maga nemében talán egyedül álló, mélyen demokratikus, 500 forintos alapítványa, amelyet a következőképpen indokol: "Mí, a szegény, kopár hegyek közé szorított, az ország szívéből távol eső székelyek, mint minden, úgy a nevelés terén is háttérbe szorultunk, itt is, mint egyebekben, az önségelyre vagyunk utalva: ezért én csekély alapítványomat egy székely tanodához, imádott szülőföldemnek egy olyan tanintézetéhez küldöm, melyben nagyon sok szegény tanuló van, s mely egy kis számú felekezet túlfeszített áldozatkészségéből merített létet s ennek köszönheti folytonos fejlődését, attól várja jövődjének biztosítását. Ez a székelykeresztúri unitárius gimnázium, mely egy sűrű népességű vidék egyedüli iskoláját képezi, melyben leginkább szegény falusi nép fiai küzdenek az önfenntartás és a kiképzetés nyomorával". A jutalom kiosztásával kapcsolatosan kiköti, hogy "minden osztályban száz-száz forint kamatját a legjobb tanulóknak nemzet és valláskülönbség nélkül kiösszák oly módon, hogy az osztály tanulói titkos szavazás útján" jelöljék ki a legérdemesebbet a jutalomra. Hatására jellemző, hogy Giurgiu Octavian, a brassói tankerület főtanfelügyelője, hivatalos látogatása alkalmával büszkén emlékezett vissza arra, hogy az 1911-12-es tanévben mint hatodik osztályos ő kapta a 20 korona Orbán Balázs-díjat, amelyet ő a "becsületesség jutalmának" nevezett.

Ezért viseli ma is az Unitárius Gimnázium utódként működő elméleti középiskola az Orbán Balázs nevet.

Az iskolaépítő és iskolafenntartó ősök szelleme a gimnázium későbbi nehézségei során is megnyilvánult. Az 1930-as évek gazdasági világválsága nyomozható anyagi helyzetbe juttatta az Egyetemes Egyházat is, ezért az 1930. december 14-i Főtanácsi gyűlésen úgy határozott, hogy a 8 osztályos működő székelykeresztúri főgimnáziumot 4 osztályos algimnáziummá

felekezeti és társadalmi úton összegyűjtött alapból 7 éven keresztül fenntartotta a gimnázium négy felső osztályát. Szentmártoni Kálmán igazgató 1933-ban így jellemezte az iskola helyzetét: "Büszke öntudattal állapítjuk meg, hogy egész Romániában egyetlen magyar intézetért sem hozta meg a társadalom valláskülönbség nélkül azt az áldozatot, amit megtett és megtesz gimnáziumunkért".

A régi gimnázium sok volt - tanítványa bizonyítja, hogy ilyen kis helységeben működő iskola is teljesíteni tudja oktató-nevelő feladatát. Itt tanult 1825-34 között Berde Mózes, az 1848-49-es forradalom kiemelkedő erdélyi személyisége, aki később jelentős adománnyal támogatta volt - iskoláját. Itt kezdte tanulmányait és a népköltészet gyűjtését Kriza János. Itt tanult Jakab Elek történész, aki nagyértékű gyűjteményével gyarapította a gimnázium könyvtárát. Kiváló tanulója volt az iskolának a románandrásfalvi származású Iacob Mihai, a bukaresti egyetem nagynevű professzora, a biológiai tudományok doktora, aki gimnáziumi tanulmányai során ösztöndíjat és jutalomdíjakat kapott. Egyik kezdeményezője volt - Hadházy Sándorral és Petru Poștoiuval - az 1926-ban létrehozott Véndiák Alapítványnak.

Ugyanezt bizonyítja a gimnázium újkori története is, hisz fennállásának utolsó ötven évében tudósok, egyetemi tanárok, írók, zeneszerzők, festőművészek, a társadalmi élet legkülönbözőbb területein sikerrel működött - növendékek egész sorát tudja felmutatni.

Egy iskola - gimnázium - sikeres munkáját nemcsak a nagyszerű növendékek bizonyítják, hanem az is, hogy milyen mértékű gazdasági, társadalmi, kulturális hatást gyakorol környezetére. A székelykeresztúri unitárius gimnázium áldásos hatását Székelykeresztúr és környéke minden vonatkozásában nyomon követhetjük. Keresztúr fokozatosan megtelt érettségizett vagy legalább négy gimnáziumi osztályt végzett iparosokkal, de ezt állapíthatjuk meg a környező falvakban is, ahol részben vagy egészben

gimnáziumot végzett gazdálkodók modern, ésszerű gazdálkodást honosítottak meg. Ezzel párhuzamosan kulturális egyesületek, olvasóköri al-kultak, minden egyházközségben egyházi dalárdák, színjátszó körök működtek, fellendült a művelődési élet. A könnyebben elérhető gimnáziumi tanulás következtében megnövekedett a tovább - tanuló falusi gyermekek száma, akikből papok, tanárok, ügyvédek, tisztviselők lettek, s ezzel megindult a székelyföldi középosztály népi elemekkel való megújodása.

Ennek igazolására álljon itt egyetlen adat: az 1800-as évek közepén a mindössze 448 létszámú Kadácsból, a Nyikómente egyik legkisebb falujából, a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban hat senior tanított (Bartalis József, Bartalis Sándor, Gál János, Györfi Sándor, Simén János, Vasas Sámuel), a kiskadácsi Simén Domokos pedig 1863-66 között a gimnázium igazgatója volt.

A székelykeresztúri Unitárius Br. Orbán Balázs Gimnáziumot 1948-ban, a tanügyi reform bevezetésével, megszüntették.

Ha a címben megfogalmazott kérdésre akarunk felelni, röviden a következőket válaszolhatjuk:

- A székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumot társadalmi szükségszerűség hozta létre.

- Ha a nép magáénak érzi az iskolát, az iskolaépítő és fenntartó népakarat hihetetlen erőfeszítésre képes annak magtartásáért.

- A jól meghatározott erkölcsi alapokon nyugvó, jól szervezett iskolai élet a demokratikus életforma "előiskolája" lehet, ahol az öniségváratási szervek keresztül a növendékek "belenőnek" a demokráciába.

- Csak az az iskola végezheti el maradék nélkül feladatát, amelyik nem egy társadalmi réteg, hanem az egész nép szolgálatában áll.

- Az évszázados nevelési elveken és hagyományokon nyugvó, mutatis mutandis, megújított eszméket hordozó unitárius gimnázium visszaállítása ma is társadalmi szükségszerűségként jelentkezik.

Gálfalvi Sándor

A tordai Unitárius Gimnázium (1557-1923)

a) 1557-1908

Tordán az unitáriusoknak már a reformáció idején, 1557-ben volt elemi fokú iskolájuk. De 1589-ben már négy osztályos algimnáziummal egészült ki a Rákos patak partján, a mai unitárius templom helyén. (Ennek bizonyítéka egy írásos kőlap a déli falán). Évszázadokon keresztül ez az egyetlen magasabb fokú iskola egész Torda-Aranyos megyében. Minden tordai és Torda környéki tanulni vágyó ifjút tárt kapu és atyai gondoskodás várt - felekezetre vagy nemzetiségre való tekintet nélkül. A legteljesebb demokrácia, emberiség uralkodott falai között. Ezért az egész nép (minden felekezet) a magáénak tartotta. Úgy tekintett rá, mint megtartó szellemi kis fellegvására. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy szükség esetén minden áldozatot meghozott érte. Meg is érdemelte, mert háromszáz éven át Torda-Aranyos vármegye népe szellemi fölemelése, szellemi vezetői kinevelése érdekében felbecsülhetetlen szolgálatot végzett. Az egész Unitárius Egyház és az egyetemes kultúra is élvezte áldásos tevékenységét.

Sok vihart látott ez az iskola az idők folyamán! Az osztrákok, akik Erdélynek nemcsak politikai, gazdasági, hanem szellemi leigázására is törtek, kétszer égették föl (Básta: 1601; labancok: 1706) - ezt az iskolát, amely új szellemnek, új életszemléletnek, a haladó gondolkodásnak volt mindig a terjesztője. De Torda és környéke lakossága az unitáriusok vezetésével nem hagyta a maga igazának kis fellegvárát: újra és újra felépítette algimnáziumát. Háromszáz év csodálatraméltó kitartó, makacs harca mentette át a történelem pusztító viharain.

A Rákos patak partján 1784-ben az egész iskolát templommá alakították át, s a tanítás számára ugyanazon a telken fából új épületet raktak. Ennek elkorhadása után az 1860-70-es években épült föl a mai kőépület.

Az Unitárius Gimnázium (algimnázium négy osztállyal) oktatói-nevelői munkájának színvonalát lelkes, jól felkészült tanári kar biztosította, jeles, nagy tudományú rektorok (igazgatók) vezetésével. Érdemesnek tartjuk a

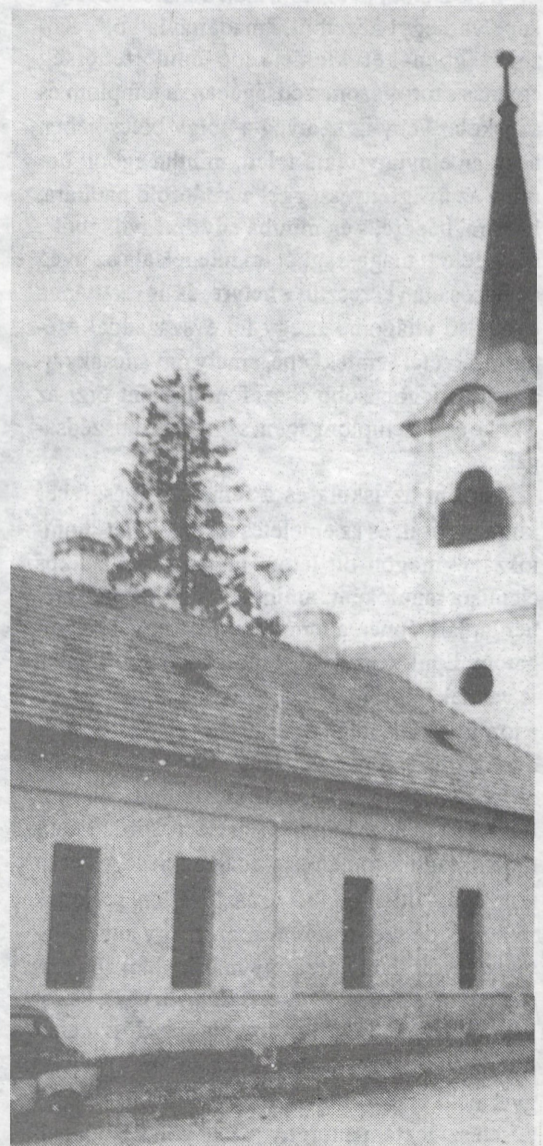
jelesebb rektorok bemutatását: Bogáthi Fazakas Miklós (Torda szülöttje: 1548-1590) költő, tőle származik az első magyar verses zsoltárfordítás; Csanádi Pál (1598-1599) Tordáról Kolozsvárra került iskolaigazgatónak, majd unitárius püspöknek (1632-1636); Cromer Péter (1607-1610) külföldi egyetemi végzettséggel; Koncz Boldizsár (1660 táján), a későbbi unitárius püspök (1663-1684); Szentiványi Bartók János (Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc idején) író, - Az Unitáriusok Vallástételeik című mű szerzője; Derzsi Simó István (az 1710-es években) író; Kénosi Tózsér János (1734-1755) jeles író, az unitáriusok történetének megírásával foglalkozott (munkáját folytatta Uzoni Fosztó); Szabó Sámuel (1815-1830) jeles fordító, aki német szerzőtől három lovagregényt is fordított. Különböző irodalmunk egyik nesztora. Élete éppen egy évszázadot fog át (1756-1856), 1832-től vallástanár Kolozsvárt; Aranyosrákosi Székely Sándor (élt: 1797-1852) egy évtizedet tölt Tordán mint unitárius lelkész (1822-1832), 1830-ban rektor, 1845-től 1852-ig unitárius püspök. Kiváló író. Irodalmi műveinek legnagyobb része Tordán készült el. Csak úgy ontja a nagy léleketű eposzi hangú munkákat. A székelyek Erdélyben című kis eposzát is Tordán írta (1823). Ezzel az elbeszélő költeményével a témát (honfoglalás) illetően a magyar eposzírás úttörője.

nVörösmarty Mihály legnagyobb hatású munkáját, Zalán futása (1825) című eposzát közvetlenül Aranyosrákosi Székely Sándor hatása alatt írta meg. Az első nyomtatásban megjelent unitárius egyháztörténet Az Unitaria vallás kezdetei Erdélyben címen (1839) és a rendszeres unitárius lelkészképzés megalapozása is az ő nevéhez fűződik.

b) 1878-1905

A négy osztályú Unitárius Algimnázium illetékesekkel kötött szerződés értelmében 1878 szeptember 1-vel átalakult Állami Polgári Fiúiskolává. I. és II. osztállyal kezd, évenként egy-egy osztállyal bővül, míg az intézeti hat osztály

(Folytatás a 14. oldalon)

A tordai unitárius iskola

Szoros szomszédság

Homoródalmási templom (épült 1786-ban)

Íróasztalom üveglapja alatt a szülőfalu fényképe várhegyi nézetből, "madártávlatból", Középszegben két kiemelkedő épületfehérség egymás szoros szomszédságában: a templom és az iskola. Fénylik az üveg a völgy bőséjében hosszan elnyugvó falu felett, mintha égbolt borulna az üvegfényességgel a szülőföld határára, házaira, népére, s én mintha egy "másvilágból", az ég feletti magasságból tekintenek alá az üveg átlátszóságán keresztül a helyre, és úgy kattanna elő belső világomban egy fél évszázaddal ezelőtti "felvétel" emlékképe, amely ugyancsak rajzosan és legbensőbb összefonódásként őrzi az iskola és a templom igen szoros szomszédságát...

Nézem az iskola és a templom mézsfehér kimagaslását, és az emeletes iskolaépület "homlokzata" mögött ott látom magam harmadikos elemista tanulóként, amint a "rajzirka" mézsfehér lapjára éppen a templomunk tornyát rajzolatom. Épül-készül a felcsúcsosodó mű, ablakai is vannak a toronynak, s amikor kész az épület, a torony egyik ablakán "kitűzők" egy zászlót, és a "cínezőimmel" szépen megadom a három színt is: piros, fehér, zöld. Utána mindjárt mellém lépik az ellenőrző útján csendesen köröző tanítónéni, falunk román papjának a felesége, s rajzomat az ott "lobogó" zászló ellenére jónak minősíti, de szelíd szavával azért egy annyi "javítást" előír, hogy a torony másik ablakába fessek egy piros-sárga-kék zászlót. Én csak akkor kaptam észbe, hogy a tornyom zászlószíneiért fülhúzás is lehetett volna a "jutalmam", és hálás gyermeki érzéssel a tanítónénink iránt, készségesen színeztem a torony másik ablakába a másik három színt. Így lett végül teljesen kész az iskolai rajzfeladat: két fülként állt kétfelé a

templomtornyon a két különböző zászló, s én azóta tisztábban "hallom", hogy bár "egy az Isten", a templomok más-más hitű és nemzetiségű emberek imáját-énekét tornyozzák-színezik az égre. (...)

Közben nézem tovább az "égi magasságomból" az íróasztali Almás-képet, amelynek a közepén úgy áll szoros szomszédságban az iskola és a templom, mintha a Homoródalmás falunév lenne betűházakkal hosszan írva a völgybe, közepén az egymás melletti *ó* és *d* jelenítve meg az iskolát, illetve a templomot, még formára is hozva a két épület képét; és ismét eszembe jut, mint már életem során oly sokszor, az a másik iskolai emlék, amikor már-már "önhatalmú erőszakossággal" foglaltam el magamnak az iskolánkat. Ötvenhárom esztendő telt el azóta, de nekem máig az az egyik legfakulthatatlanabb gyermekkori emlékképem, ahogy minden törvénybeli akadály ellenére törtem magamnak az utat az iskola felé: hiába szólt úgy a rendelet, hogy az iskola első osztályába csak azok iratkozhatnak be, akik az év szeptember elsejéig betöltik hetedik életévüket, s hiába hiányzott nálam tizenegy nap a törvényes úthoz, én "megcsináltattam" anyámmal az iskolástarisznyát, megvettem a palatáblát, a palavesszőt, és az iskolakezdés napján mentem, egyszerűen beültem az elsősök közé az osztályba, és azzal meg volt kezdődve nekem is az iskola. A nagytekintélyű tanító, a "mester", a "rektor", aki egyben a kántorunk, az unitárius énekvezérünk is volt, nevetett, széttárta a karját, s mint akinek nincs mit tennie ilyen nagy tanulási vágygal, iskolakaput verő konoksággal szemben, vette a tollat, belemártotta a tintába, s beírta a beiratkozatlan "törtetőt" a könyvbe. Ha a felnőttek nem jól csinálták, igazítottam én magamnak a "törvényen": nagy boldogság volt akkor nekem ez a "törvényen kívüli" bejutás az iskolába, szinte magam sem hittem, hogy beiratkozás nélkül s a törvény előírásai ellenére sikerült beülnöm az osztály legkisebbjeként - "vízhordójaként" - az osztályterem első padjába...

Sokszor fennakadtam azóta is a kérdésen: miért kíváncsítottam ilyen tudásszomjmal az iskolába még akkor is, ha az román tanítási nyelvű iskola volt, zömmel messze "regáti" vidékről "románosítani", sőt "visszarománosítani" odahelyezett tanítókkal? Betűvetést, olvasást, szorzótáblát magyarul is tanítottak, ami már magában vonzó forrás lehetett a tudásszomjnak, de ez nem volt elég "magyarázat" a tarisznyát nyakába vevő nyakasságra, miután románul is olyan készséggel és jól tanultam, hogy időnként még "bambuccal" is jutalmaztak a román tanítók. Valami megmagyarázhatatlan "elemi" szomj volt az, egy olyan régről való folyása a tanulási vágynak, amilyen régiséggel énekeltek a templomban, ha az énekvezér-tanítónk a 189-es számot tűzte ki az orgonakarzaton, s két nagy

kezét rátéve az orgonára, zengő hangjával neki-bátorított, hogy fűjjük: "Mint a szép híves patakra A szarvas kíváncsodik"... S a vágy az idő múlásával meg a tanulhatók tanulásával nem-hogy gyengült volna, hanem még erősödött. Mire az elemi ötödik osztályába cseperedtem, a "kíváncsóság" akkora lett, hogy már-már kinőttek a szarvaimek a felsőbb fokú - gimnáziumi - tanulásért való küzdelemben. Nem volt már elég az elemi vágy az almási iskola elemije, egyszerre kíváncsítani kezdtem el messzebb abból az iskolából, ahova azelőtt annyi kíváncsósággal óhajtottam menni, s miután egyszer a kapát is elhajítottam a törökbúzapázmá végén a kezemből tanulási követelőzésem nagyobb nyomatkául, egy szép nap ott kuporoghattam a szalmazsákos szekéren, amely a székelykeresztúri gimnázium "híves pataka" felé vitte a tudásszomjamat.

Attól kezdve magasabb szinten folyt a tanulás, és hosszú esztendők meg hosszú évtizedek során, többnyire órákon kívüli "leckékből" egyre többet tudhattam meg arra nézve is, hogy milyen almási vágyakból táplálkozott a bennem felgyűlt tudásszomj. Megtudtam, hogy Almás már másfél évszázaddal az én "kíváncsóságaim" előtt minden követ megmozgatva küzdött-folyamodott azért, hogy legyen neki és a két Homoród sok unitárius toronnyal tüzdelt vidékének egy középfokú "tanodája", majd amikor az unitáriusoknak egy zsinata éppen Almáson úgy határozott, hogy Keresztúrnak adja a "létesítendő iskola" felállításának jogát, Almás olyan buzgalommal - pénzével és meszével - vett részt a Nagy-Küküllő távoli partján folyó iskolaépítő munkában, mintha magának épített volna iskolát a Kis-Homoród partján, azután pedig, ha a keresztúri iskola állapota kezdett "rongyoltnak" lenni, ismét csak álltak elő konokul a "homoród-köri apákkal" együtt az almásiak, hogy költöztessék át a gimnáziumot Keresztúrról Almásra, mert ott nem lesznek olyan okok a panasza, mint az iskola Keresztúron létében. Ily módon akár az almási határon túl, a tágabb szülőföld határában is fellelhettem tudásszomjaim elemi-ős eredetét, miután a "székely községek" iskolaépítést segítő lelkes adakozása láttán az unitáriusok akkori püspöke, Lázár István úgy szólt az iskolaállítás "kívánóiról", hogy az már-már az én másfél századdal későbbi örömkönnyemet is előcsillantotta: "Én megvallom, egy dolognak több kívánóját, mint itteni gimnáziumunk jó móddal való felállításának, sohasem tapasztaltam. Bizony sír örömeben a nép, látván mostan minden reménysege felett való folyamatját a gimnázium építésének"...

Ennek a tudásnak a birtokában már kevésbé "akadtam fenn" azon, ha az elmúlt században Erdély igen tudós-művelt elméi hosszú honjára útjaikon Homoródalmásra érve, ott a műveltségi szint és a művelődési vágy kiemelkedő jegyét látták meg. Almási emlékeinek írásakor támadt többek között ilyen elmélkedő gondolat a kiváló történésznek, Kövály Lászlónak a fejében: "Maglehet, korom más hiedelmet vált, de ma még hiszem, hogy műveltség és életmód, az égalj két szülőtte határoz a népjellemek felett, s hogy

faj, ág, nemzetkülönbség csak alárendelve ható- sok... Homoródalmást gondolám kiválasztható- nak, hol jellemvonásokat tárhassak fel" ... Ma sem lehetne európaibbat gondolni ennél a gondoltnál, amely a népjelemben a fajiség-nemzetiség fölébe helyezi "az égalj két szülöttét", a műveltséget és az életmódot, s ha e tekintetben Almás olyan európai hely volt már akkor, amely ki lehetett választani ilyen jegyű "jellemvonások" feltárására, akkor ma is olthatatlan szomjúhozással hajolhat a tudásvágy a szülőföld híves pataka fölé, az alábbi szavak csobogására: "Méltán megkívánhatni tehát, hogy néptanítóink az idővel haladjanak, hogy iskola és templom, a népmívelés e két intézete babonák számára ne természetesen. Korunk már megkívánja a néptől, hogy érezze önbecsét, ismerje hazáját, jogait és kötelezettségeit, bírjon némi ítélettel és ízléssel míveléseiben... De el kell halni a XVIII. században szülötteknek, hogy a haladás óriás békóit lerázhassa, el kell halni a jelen iskolatanítóknak is, hogy az iskolák élettudományt tanító népis- kolákká váljanak. Almástól e részben sokat remélhetni. Csak kolomposok kellenének, itt a jóra felhívás nem marad visszhangtalan"...

És még ennél is nagyobbat merülhet a szomj a híves patakban, és még több magyarzó okot fejthet elő magának a szomj eredetéről, amikor a "legnagyobb székely" titulussal tisztelt Orbán Balázs zárszavait issza magába az Almásról szóló leírások végén: "Ennyi, mit a megye jegyző- könyve által is részben igazolt hagyományok alapján Almás multjára vonatkozólag tudhatunk; ujjabb nevezetességeként felemlíthetjük e falunak iskoláját, melynek alig találhatjuk Székelyföldön párját. Az egy 29 öl hosszú, hat öl széles igen csinos épület, ebben van összepont- sítva a lelkesi és mesteri lak és az iskola, hol 80-100 tanítvány tanul az ujjabb czélszerű tan- rendszer szerint, és ezen több ezer forintba kerü- lő díszes épületet az ecclesia önerején, lelkes főcuratora Daniel Gábor buzdítására létesíté,

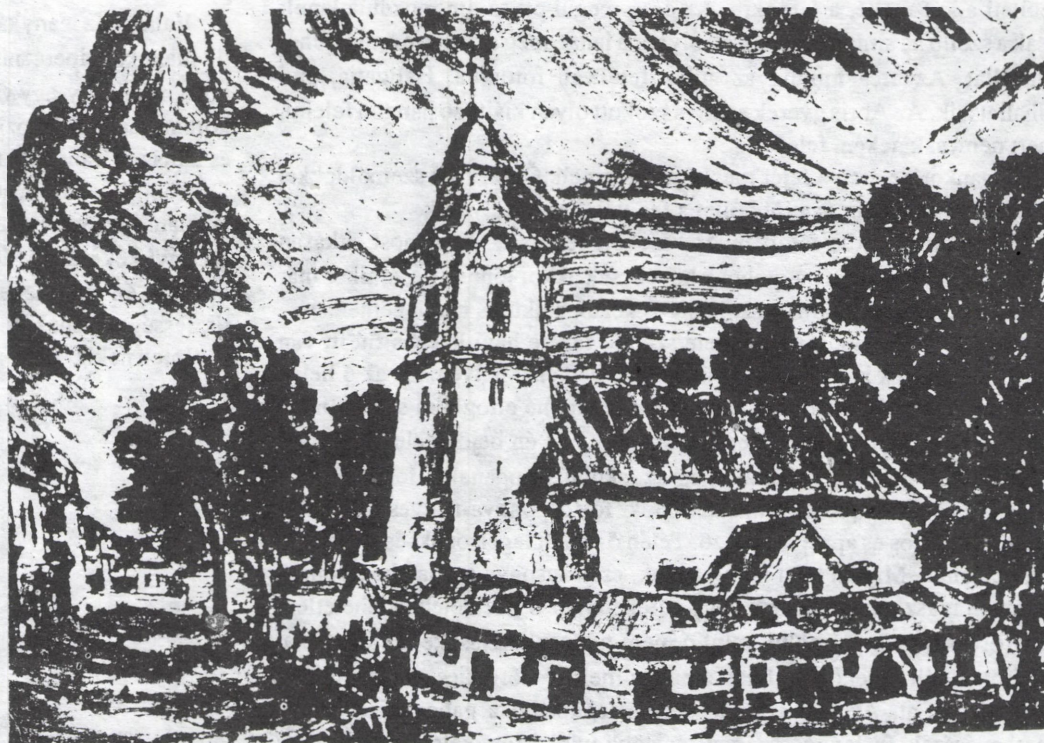
s midőn jóra, nemesre fogékony népünkben a közművelődés felé való ily törekvést, ily áldo- zatkészséggel páruult hazafiasságot láttunk, ak- kor csak örömmel kell a honfi kebelnek eltelni, akkor a biztos jövő iránti bizalom és hit által áthatott szívvvel kell hogy a költővel felkiáltson: *Hazám, te élni fogsz!*"

Nézem az otthonlét bensőségével az íróasz- tali képet a falunkról, ahol nem marad vissz- hangtalan, ha jóra hívnak a "kolomposok", és legújjabb az a visszhangzást is megtanulha- tom a templomtorony fehérsége láttán, hogy a születésem előtt kereken száz esztendővel "a torony sugár tetőzetéről egyre omladozván le a cserép, 1830-ban bádoggal fedeti az eklézsia a tornyot, 3525 m. forinttal", s hogy azóta az ugyanakkor megaranyoztatott toronygombba oda van téve az akkori almásiak - "az 1140

Lélekből álló nagy Gyülekezet" - távoli utódo- kig "visszhangzó" üzenete, úgy, ahogy az eklé- zsia akkori pap-"kolomposa", Máté János verssorokba "fényesítette" a toronycsillogósítás emlékéül. Most már, ha időnként hallgathatom a torony harangjának komoly-méltóságosan szétterülő hangját, százhatvan éves "kolompszó- ként" a gombüzenet szótagjait is hozzáütemez- hetem magamban:

*Tornyunk bádoggal fedelével
Aranyozott Gombfejével
Mint egy Phárus légyen jelül
Hogy itt égi Kegyelem ül.*

*Csillagozzék az a Csillag
Míg az égen Csillag villog
A nagy Templom s Orgonája
Legyen Századok Csudája.*

Vernes András: Torockó (Részlet)

Gárdonyi Géza

A gyerekek

Az iskolám olyan már, mint a zengő méhkas. A pap kihirdette, a kisbíró meg kidobolta, hogy krumplicsedés után senki ne tartsa otthon a gyereket, hanem küldje az iskolába.

Hát már hétfőn megkezdődött a bevonulás. A kis fitos orrú, tüskés hajú Tabi Jóska jött elsőnek. Futva jött, mert ez a gyerek mindig fut. A vászon- tarisznya ide-oda lődörgött az oldalán, úgy meg volt tömve. No, egy nagy birsalma ki is lódult belőle, mikor az árkot átugrotta az iskola előtt.

A többi is csakhamar előtűnt. A falu minden részéből szállingóztak a nagytarisznyás fiúk meg a piroskendős kisleányok. A fakilincs meg-meg- kattant az utcaajtón, s a Jézus Krisztust a sokféle gyerekhang egymás után dicsérte már a pitarban. Egyiket- másikat már a lépéseiről megismerem. Egy lépés, egy koppanás, egy lépés, egy koppanás; ez a sánta Gál gyerek. De íme, megáll.

- Te - hallom a hangját -, nem téntás a képem?
- De bizony téntás - feleli két gyermekhang is.
- Hol?
- Az orrod tövin.
- Hol?
- Itt la.

Bizonyára a kalamárisal vesződött otthon a jó fiú, s a kalamáris az olyan gonosz portéka, hogy vagy feccsen, vagy loccsan, de akármit cselek- szenek vele, valamit befeketít.

A többi gyerek pogányul megmosakodottan ül a padokban. A tarisz- nyák is fehérek. Az iskolában almaillat lengedez.

Az ajtó előtt egy anyának a küzdelme hallatszik. Vasné hozza a Rozikáját. A pöttön teremtés most jön először az iskolába. Jaj, micsoda félelmes hely az iskola! Én vagyok félelmes? Nem, hiszen engem ismer: a nyáron a füzek alatt akárhányszor danolt nekem. Maga a hely félelmes, ahonnan gyerektörvények meg csudálatos tudások származnak szét a falu- ba. Maga a hely félelmes. Az öreg gyerekek különös jelentőséggel emle- getik. S a kicsinyek hallják a beszédet. Isten tudja, mit képzelnék el a maguk kis eszével. Az ábécé, az írka, a tábla, a katekizmus, a feladat - mindez rejtelmes értelmű szó, és minden innen való. A nyáron talán fel is kapas- kodott egyszer a Rozi, és bekandikált az ablakon! Huh! Micsoda rettenetes hely! Csupa széles pad! A sarokban fekete, kétlábú szörnyeteg! A falakon meg mindenféle fekete jegyes papiros! No, meg is ragaszkodik Rozika az ajtófélfában. A kicsike kezek hihetetlen erővel tudnak ragaszkodni.

- Nem, nem! - kiáltozza sírva -, nem megyek!

Ölben hozza be az anyja. Leállítja előttem a földre. A gyerekcsoport a nyakát nyújtogatva neveti. A kis Rozi meg könnyes szemmel, remegve áll az asztal előtt.

- Nem akart bejönni - mondja pihegve az anyja -, sohase láttam ilyet!
- Miért félsz te, Rozika? - mondom az ölembe vonva a szöszeke, fehér

(Folytatás a 8. oldalon)

(Folytatás a 7. oldalról)

képző leányt - látod, a többi pajtásod milyen vidám. Itt van ám Tabi Jóska is. Gyere ide, Jóska! Intek az anyának, hogy illanjon el. Hát el is surran.

A Jóska gyerek megpirosodik a szólításomra, és Rozi mellett terem.

- Mondd meg Rozinak, hogy kell-e itt félni, vagy nem kell?

- Nem kell félni - feleli a gyerek katonásan, a szemem közé nézve.

- Ne nekem mondd, én úgyse félek, hanem ide nézz Rozikára, és úgy beszélj vele, mintha én itt se volnék.

A gyerek erre megfogja Rozinak a baboskék kisértőjét, és azt mondja neki:

- Hát mit fész? Ne félj hát, te tyamár!

S gyöngéden megemeli a leánynak az állacskáját.

Ebben a biztatásban van valami a libalegélő zöldjéből. A kis Rozi rámosolyog a könnyein át a fiúra.

A vak koldusunk is megjön, az agg Váróci Pál. Mintha magát a tél szellemét látnám az ablakon át közeledni. De ő nem jön be. Az Ábris gyerek leülteti a kút mellé, a fatönkre. Az öreg megül ott szinte mozdulatlanul; csak a szellő ha simogatja, lengeti olykor a haját, meg a mellére omló, fehér szakállát. Az arca mindig az ablak felé van fordulva. Hallgatja, ami kihallatszik. Az Ábris gyerek azért is szokott olyan kiáltozó hangon felelni, mert nemcsak nekem felel.

Olyankor az öreg a fejét még föllebb emeli. Összevont szemöldökkel hallgat. Végül pedig nagyot bólint a fejével, s elmosolyodik.

Harminc-negyven tanítványom szokott lenni, de még most ritkán ülnek. Egynéhányan a nagyobbak közül csak akkor jönnek be, amikor már az idő megrokkann, s otthon az ő dolgos kezük nélkül is meglehetnek.

De a legjobb tanulóm, a fekete szemű, fekete hajú Istenes fiú itt van már. Méltóságos komolysággal ül az első pad első helyén. Ez az ő helye már három év óta. Ha ő hiányzik, akkor se merné elfoglalni senki. Innen őrszi, mint valami káplár, az egész iskolát. Ő az én bejövetelemig a rend meg a csend ura; ő a krétának meg az iskolai szappanak a felelős öre, a fűtés intézője, templomi miniszterelnök, fő-főspungya-nedvesítő, padló-tisztasági biztos és aprópör-intéző. Télen ő van itt legelsőnek, és ő megy el legutolsónak. Míg én bent nem vagyok, csak susogva szabad beszélni. A padokon mászkálni, birkózni vagy verekedni az ő jelenlétében lehetetlen. Úgy olvasni meg számolni, mint ő, nem tud senki. Büszke is rá az apja. Nyáron a déli pihenőkön, télen a búbos mellett előre kieszelt számokkal horgolja a fiát. Azok a számok persze leginkább a gabonapiac meg a marhavásárok furfangos számai, és többnyire azon keletkeznek, hogy megcsalhatnák-e az Imrét, vagy nem csálhatnák meg? Az egész családnak ragyog a szeme, mikor az Imre némi gerendanézések után kisüti a kívánt számot. Az apja meg a sógor sokszor fél napig számították azt babon. Imrének nem kell se bab, se kukorica: kivágja fejből egy perc alatt.

Nem sokkal kevesebb tekintély a Gál gyerek se. Ez sánta szegény, szőke, színtelen arcú, de élénk tekintetű gyerek. Az ő szirmos kisködmöne elmaradhatatlan az iskolából. Ő a középtájon ül, hogy mindenki közel érhesse. Mert ő a fő-ceruzafaragó, táblaigazító, lúdtollmetsző s azonkívül a bodzafapuskának, bűgónak, fakalamárisnak a mestere. Ő tud legjobban kukorikolni. A kutyaugatást meg olyan híven utánozza, hogy a falunak valamennyi kutyája felel reá. Az írása is az övé legszebb. A könyvekre meg az irkákra nem is írja más a neveket, csak ő.

Van egy kis cigánygyerekem is: a Sárköziék Lacija. Villogó, fekete szemű kis rajkó, az egyetlen cigánycsaládunk fia. Már második éve tanul ez is. Tud is szépen. Apja persze nincs szegénynek, de az öregapja éppúgy szereti, mintha volna. Valahányszor ír otthon a gyerek, a Sárközi cigány mindig ott ül mellette, és bámulja nagy, fekete szemével a neki merőben értelmetlen jegyeket.

- No, mi ez? - kérdi, a pipát a szájából kiemelve, mikor a gyerek a sor végére ért.

A gyerek olvassa:

- A kutya ugat. A macska nyávog.

- Melyik a kutya?

A gyerek mutatja.

- Melyik a macska?

A gyerek megmutatja.

Az öreg cigány csak nézi, nézi, hogyan lehet azokból a girbe-görbe húzásokból a kutyát meg a macskát kilátni, de hát persze nem olyan könnyű

az, mint a vályogvetés. Mégis, hogy a Lackó kiszalad játszani, odahívja a feleségét, aztán azt mondja, az irkára mutatva:

- No nézd, mit tud a Laci: ez a kutya itt, ez a macska.

A cigány Lacit különben szeretik az iskolában. Valahányszor az udvarra szabadulnak, Lacit mindjárt szólítják, hogy hegedüljön. Az aztán két kis darab fácskával hegedül. És a szájával cincog hozzá. Így néha lakodalmakat játszanak a rövid szünetek alatt.

Az uraság szőszke Dezső fia is itt van. Szelíd, kis kövér gyerek. Az elméje kissé lassú járatú, de amúgy kedves, ártatlan teremtés. Nagy bámolója Istenes Imrének, akit a világ legnagyobb zsenijének tart. A zsebében mindig hoz egy darabka fehér kenyeret. Barnát cserél azon. Milyen jó parasztfiúnak lenni! A parasztfiú mindig barna kenyeret kap otthon, hosszú haját viselhet, nyáron meg járhat mezítláb.

Dezső mellé a csintalan Tót Bandit ültettem. Öklömnyi, kis gömbölyű képző gyerek ez. Mindig zsinegek, gombok, gubacsok meg kavicsok vannak a zsebében. Szilaj, mint a csikó, de persze a körülötte ülő báránnyévű gyerekek között maga is kénytelen csöndeskedni.

Valami tíz leánykám is van. Valamennyi jámbor és szorgalmas. Szeretik magukat piperézni, felvirágozni. Az én asztalomra is hoz hol az egyik, hol a másik egy-egy virágot. Különös, hogy a nőben mindenütt és minden korban megnyilatkozik a virágok szeretete, a maga iránt való gondosság és a mások iránt való figyelem.

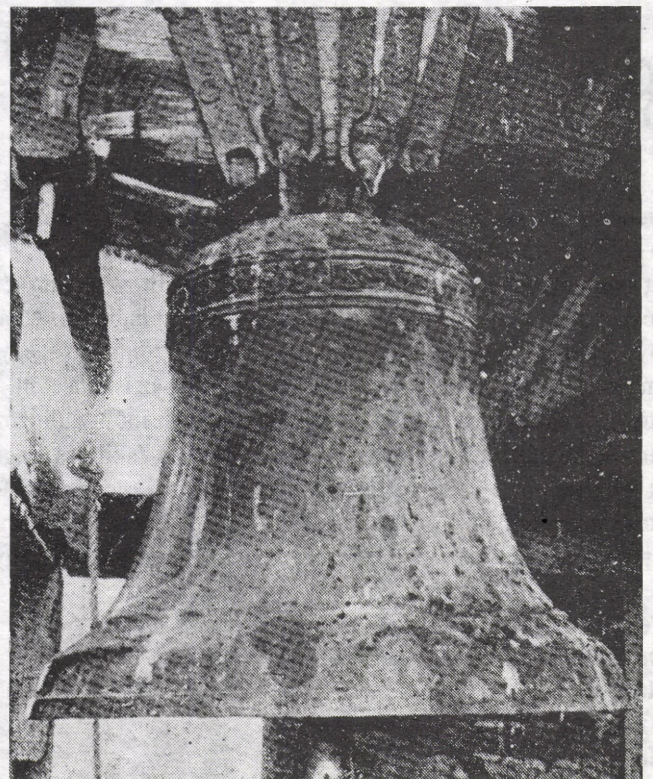
Több új tanulóm nem jön. Becsukom a nagy könyvet, és végignézek az iskolán. Erre mind megcsendesülnek. Minden gyerek szeme rajtam függ. Mennyi kék szem! Milyen tiszta, igaz, becsületes szemek! Mától kezdve mind az én gyermekem. A lelkük az én fehér papirosom, amit teleírok a tisztességtudásnak és az egymás iránt való testvéri érzésnek jeleivel.

Intek nekik, hogy álljanak fel. Egyszerre fölemelkednek mindnyájan...

Kányádi Sándor Harangföliirat

(Ars poetica)

azért harang a harang
hogy hívja az élőket
temesse a holtakat
s hogy árvíz jégverés
tűzveszély idején
s hódító horda láttán
félreverjék

A medeséri harang (1496-ból)

Iskolai tanévzáró - újra a templomban!

Évek óta növekvő irigységgel figyeltem (talán bocsánatos bűn!), ahogyan Magyarországon hivatalosan is egyre inkább érvényre jutott és gyakorlatilag is teret hódított a Biblia és a keresztény értékek "újrafelfedezése". A vallásos ismeretterjesztés látványos megújulása, a sokasodó kiadványok, a hitoktatás - igények szerinti bevezetésének nyomatékos követelése az állami iskolákban is... S mindez mint jelenség, egy régi - de a "tudományos" szocializmus éveiben görcsösen "cáfolt" - igazság alapján: kultúránk egyik alappillére - szerves és nélkülözhetetlen része - a vallás, a zsidó-keresztény örökség. Ennek figyelmen kívül hagyása, vagy - a sztálini típusú diktatúrák ateista propagandája általi tagadása, tulajdonképpen öncsonkítást jelent. Öncsonkítást, mindenekelőtt lelki - erkölcsi síkon, de szellemi-kulturális - és minden egyéb vonatkozásban is. Joggal írja a jeles bölcsele: "Vedd el az európai embertől a Bibliát, és elvesztetted kultúráját..." (Jaspers).

Ennek a gyakorlatnak nemzedékek estek áldozatul nálunk is, hisz nemzedékeket fosztott meg "az élet igéjétől" az áltudományos címekekkel és kitüntetésekkel teleaggatott, félanalfabéta suszter-házaspár diktatúrája, s a tanügybe is - mint mindenrovára - beépített besúgó-kiszolgáló lakájaknak hada, és a "felvilágosító" tevékenységük fölött ügyködő - híg propaganda szövegeket szajkózó -, jórészt primitív és gátlástalan karrieristák fáradhatatlan ügybuzgalma. A vallásos (és nem kellett volna sokat várni: majd mindenféle) analfabétizmus - ha szerencsére nem is lett általános -, egyre érezhetőbbé lett a mindennapi élet erkölcsének lazaságában is. Érthetően: "...ahol az Istent nem tisztelik, ott az embert sem becsülik." (Dosztojevszkij), mert: "Az Isten nélküli világ - embertelen világ" (Danielou).

A várva várt változás elkerülhetetlenségének előjelei - jónéhány hónappal a decemberi forradalom előtt - már "benne voltak a levegőben", de egy évvel ezelőtt még legmerészebb álmainkban sem reméltük volna, hogy az 1989/1990-es iskolai tanév második évharmadától kezdve, minden nap imádkozva kezdhethetjük a tanítást, majd - heti két órában - beindíthatjuk a hitoktatást is, az Oklánd községhez tartozó homoródújfalvi elemi iskolában!

Élve a lehetőséggel, szülői értekezletet hívtam össze, s a megkérdezett szülők messzemenően igazolták meggyőződésünket: kivétel nélkül, mindannyian kérték a vallásos nevelés beindítását az iskolában.

Örömmel láttam munkához. Fel kell nőni a feladat nagyságához! Nekünk újra közel kell hoznunk egymáshoz "a templomot s az iskolát", a hitet és a tudást, hogy teljes értékű, egész embereket nevelhessünk - a közjó - Isten és ember szolgálatára. Ezek a gyermekek eddig is rendszeresen jártak vallás-erkölcsi nevelésre a templomba, de most az iskolai oktatást kell "megkeresztelnünk", beoltanunk és egészében átítatnunk a jézusi kereszténység szellemével, örök és egyetemes értékeivel, mert - Márton Áron szavaival - : "Az iskola, ha nem templom, akkor barlang".

Vajon, milyen hatással lesz a gyermekekre, ifjakra, hogy mostantól kezdve - hitoktatásból is

- "jegyre megy" a tanulás? Serkentően hat-e majd, hogy ellenőrző könyvecskéjükbe beíródik a tényleges tudásukat és hozzáállásukat tükröző osztályzat?! Az azóta eltelt két évharmad tapasztalatai alapján - úgy tűnik - igennel válaszolhatunk a kérdésre. Ettől függetlenül - úgy vélem - nem szabad lemondanunk az eddig is végzett - kimondottan egyházi - vallás-erkölcsi nevelésről sem!

Hivatalosan ugyan már június 29-én befejeződött a tanítás, de az évzáró ünnepélyt - a szülők jobb részvételi lehetőségének biztosítása és az ünnepi hangulat megteremtése érdekében - július elsejére, vasárnapra időzítettük. Az első harangszóra gyűltünk össze az I-IV osztályos iskola egyetlen, tágas - egykoron akár 25-30 tanuló befogadására is alkalmas - tantermében: szülők, néhány érdeklődő nagyszülő és az ünnepelőbe öltözött, virágcsokraikat szorongató gyermekek. A mindössze hét tanuló...

Minden "hivataloskodó megkötöttség" nélkül, igen közvetlenül beszélgettünk, mellőzve természetesen az előző évek sanyarú gyakorlatából - a szülők és gyermekek által is - jól ismert üres szövegek és propaganda szövegek puffogatását, ami - szemmel láthatóan - igencsak jól esett mindenkinek...

Miután a gyermekek virágcsokrokkal köszönték meg a "tanító bácsinak" a velük való foglalkozást, rövid szünetet kaptak. Mi pedig - a tiszteletes asszony jóvoltából - egy illatozó gőzölgő, pazar fekete-kávé mellett, meghitt hangulatban beszélgettünk tovább a szülőkkel és nagyszülőkkel, kiértékelve a tanulmányi eredményeket is.

Az ősi szokásnak engedelmessé, a harmadik harangszó hívására mindnyájan elindultunk templomunk felé, hogy - ha ezt az 1989/1990-es tanévet még csak "titkon kezdtük is el" az Ó nevével -, most legalább nyíltan köszönjük meg Istenünknek szabadítását. (Elgondolkoztató, hogy az I-IV. osztályos gyermekek szüleinek sem volt még részük ilyen ünnepségekben!)

Király László

Szervátiusz Tibor: Kriszuts

Mikor a munka végetért,
már tudtuk: vas ina, csontja.
Reccsent a mellébe döfött dárda -
vissza-vont hegye azóta csonka.
Térdre rogyant - forgó csikordult.
Gyémánt szemé kínban kifordult.
Jól van, véreim, hites társaim - mondta.

Mikor a munka végetért,
s indulni kezdett a nép a hegyre,
rossz teste leve a kelevénybe -
e percbe sűrült az idő gennyé.
Bocsásd meg mégis vétkeink,
nem mi gondoltuk ki e kínt.
Mi csak fölszereltük a keresztre.

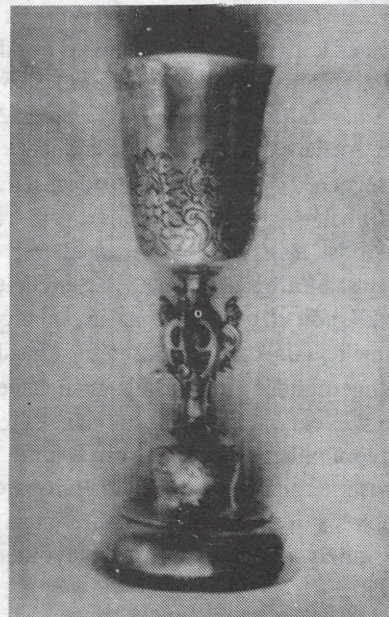
Zsoltáros áhítat, köszönet és hálaadás, könyörgés és áldáskérés. A Szentírás időszerű üzenetének fényében: rövid áttekintése a távolabbi és közelebbi múltnak. Summája: Elvész a nép, amely tudás nélkül való. Ez a tudás azonban nemcsak a mai értelemben vett "ismereteket" jelenti, de "Isten ismeretét" is; ezért igyekeztek protestáns elődeink a templom mellé iskolát emelni. Tudták, hogy az értelem világossága nélküli hit, akár vakhit is lehet, és viszont: a hatalmat jelentő tudással - hit és erkölcs nélkül - vissza is lehet élni. Mint annyiszor volt már példa mindkettőre... "Az Istennek tetsző életre" való felkészülés iskolája tehát: a tudás mellé hitet és erkölcsi tartást kíván adni. Ha ennek a küldetésnek eleget tudunk tenni, akkor bizakodhatunk a megmaradásban! "A holnap olyan lesz, amilyen a ma iskolája." (Szentgyörgyi Albert)

A prédikációt ünnepi műsor követte. Gyermekeink az alkalomhoz illő versekkel és az énekvezér által betanított énekszámokkal gyönyörködtették a népes gyülekezetet, majd átadták második virágcsokrokat a meghatott édesanyáknak és nagymamáknak. Ezt követően kiosztottuk a szép - magyarországi - jutalomkönyveket (igyekezzünk nem gondolni arra, hogy milyen könyveket kaptak szegény gyermekek a megelőző években, ha egyáltalán kaptak...), és kellemes nyári szünidőt kívántunk gyermekeinknek.

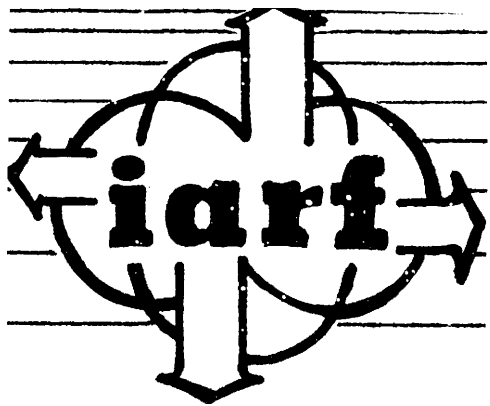
Összegezve: - úgy éreztük - "rendhagyóan" szép ünnepélyünk volt. Ismét egymás mellé került a templom s az iskola. Amint az rendjén is van. Istennek hála, mégiscsak "váltakoznak az idők"!

S hogy mindez itt - ebben a kis faluban - még eléggé kivételnek számító módon, ily szerencsésen "összejöhetett", az annak is köszönhető, hogy képesített tanügyi alkalmazott hiányában, de a megújult megyei Tanfelügyelőség - második évharmadtól kezdődően megadott - engedélyével, a homoródújfalvi elemi iskola ideiglenes igazgató-tanítója - úgymond "kényszer-másodállásban" - alulírott:

Kovács István
unitárius lelkész

Csegezi úrvacsorai kehely (1730-ból)

Az IARF 27. kongresszusa

Hamburg, július 27 - augusztus 2

Az unitárius és más szabadelvű vallások világszövetsége, az IARF (International Association for Religious Freedom - A Vallási Szabadság Nemzetközi Társulata) egyike a legrégibb nemzetközi egyházi szervezeteknek. 1900-ban alakult Bostonban (USA). Kilencven éves történelme folyamán kezdetben az unitárius és szabadelvű kereszténység eszményei: a lelkiismereti szabadság, vallási türelem, a gondolat szabadsága s az egyén méltósága hirdetője és munkálója volt, majd e század hatvanas éveitől kezdve, miután szélesre tárta kapuit a többi világvallás felé, a vallások közti együttműködést jelölte meg céljaként, mint amely egyik jelentős tényezője az emberiség boldog és békés jövőjének.

A 27. Kongresszus éppen ezt a gondolatot választotta központi témájául: A vallások együttműködése egy közös világért. "Délről és Északról, Nyugatról és Keletről jövünk az egymásra találás lelkületével - hangzott a megnyitónépevényen -, hogy szívünket és elménket egyesítsük a szeretet és együttműködés közösségében. Az IARF tagjaiként újra elkötelezzük magunkat a közös világunkérti együttműködésre. Olyan időben kerülhet sor a vallások közös munkájára, amikor új remények és lehetőségek nyílnak környezetünk megmentésére, az emberiség erkölcsi jellemének kihangsúlyozására, az emberi jogok és a vallási szabadság biztosítására." Mindaz, ami a kongresszus egy hete alatt történt, e gondolat felelősségteljes kifejezése volt.

Az IARF alapszabálya szerint minden harmadik évben összehívják a világszervezet közgyűlését és kongresszusát. Az utóbbi években a hely kijelölésében is érvényesült a kölcsönösség elve s a három kontinens: Európa, Észak-Amerika és Ázsia egymásutáni sorrendben kapott lehetőséget a kongresszus megrendezésére.

Ez évben a színhely Hamburg (Német SzK) volt. Az ősi Hanza szabadkereskedelmi városa nemcsak Európa, hanem a világ egyik legnagyobb kikötője. De nemcsak az anyagi civilizáció termékei találkoznak és cserélnek gazdát az Elba tengeröbölle tágult torkolatában, hanem az emberi szellem és kultúra is otthonának érezheti e gyönyörű világvárost. Hamburg a konferenciák városa is, hiszen itt található Európa egyik legszebb és legmodernebb konferencia-központja, amely a kongresszus résztvevőit is vendégül látta.

Egyházunkat az utóbbi évek legnépesebb küldöttsége képviselte. Tagjai voltak: Dr. Kovács

Lajos püspök, Dr. Barabássy László főgondnok, Dr. Erdő János főjegyző, Dr. Szabó Árpád és Dr. Rezi Elek teológiai tanárok, Szász Ferenc brassói lelkész. De részt vett András György előadótanácsos, aki Chicago-i tanulmányútról hazatérőben csatlakozott a küldöttséghez, valamint Sebe Ferenc ny. előadó, szórványgondozó lelkész, Nagy Ferenc segesvári és Kiss Alpár baróti lelkészek. Ugyancsak jelen voltak Zsák Erzsébet, Szabó Árpádné, Kiss Domokosné és Jakab Dénesné, akik a kongresszust megelőzően a női konferencián vettek részt, valamint Sebe Ferencné és Kiss Alpárné.

A kongresszus előtt, július 23-27 között került sor a teológiai konferenciára a Hamburgtól északra fekvő Sharbeutz tengerparti üdülővároskában levő Klinberg konferencia-központban, amely a német unitárius közösség tulajdona. A konferencia célja ez alkalommal is a kongresszus témájának a teológiai előkészítése volt. A vallás és politika összefüggésében, illetve szembenállásában kereste a választ az együttműködés lehetőségére. Több előadás hangzott el a különböző tagcsoportok képviselői részéről, amelyek együttes üléseken és kisebb vita-csoportokban beszéltek meg a résztvevők. A konferencia megállapításait a kongresszus elé terjesztette, amely azokat saját határozataként fogadta el.

A kongresszus megnyitója július 27-én délután volt. Az ünnepség keretében üdvözlések hangzottak el a Vatikán, az Egyházak Világtanácsa, a Vallás és Béke Világkonferenciája, az IARF japán tagcsoportja részéről. A megnyitónépevény központi eseménye a kongresszus fő előadása volt, amelyet ez alkalommal Dr. Hans Küng, a világhírű katolikus teológus tartott: Nem lehet béke a világon a vallások közti béke nélkül címen.

A vallások közti együttműködés és párbeszéd alapját azok a közös emberi értékek képezik, amelyeket valamennyi vallási tradíció igazolt. Ezek az egyetemes erkölcsi értékek, amelyeket Küng professzor "humánumnak" is nevezett, Nyugaton a kereszténység és a felvilágosodás együttes hatásaként jöttek létre. Szabadság, egyenlőség, testvériség és emberi méltóság noha eredetileg a keresztény tanításból nőttek ki, a szekuláris történelemben is megvalósultak.

A humanizáció folyamata mindenik vallásos tradícióban erősen aktivizálódik napjainkban. Az ősi értékeket újra felfedezik és beillesztik a társadalmi keretbe, amely aztán kölcsönhatásként a vallás megújulását segíti elő. A világvallások mindenikében növekvő tudatosodás figyelhető meg olyan értékek kihangsúlyozására, mint az emberi jogok, a nők egyenjogúsítása, a társadalmi igazság megvalósítása, a háború erkölcsatlensége.

Napjaink kihívása: megtenni mindent a val-

lások közti megértés és együttműködés érdekében, helyi, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. A felelősség, de a lehetőség is most a miénk.

A kongresszus öt tanulmányi csoportban dolgozta fel azokat a kérdéseket, amelyek a fő témából adódtak. Ezek a következők voltak:

1. A közös világ látomása - a probléma és megvalósítása. E tanulmányi csoportban Dr. Erdő János, Dr. Rezi Elek és Szász Ferenc terjesztettek elő rövid tanulmányt.
2. Vallásközi lelkiség (spiritualitás) és a közös világ. Dr. Szabó Árpád vett részt előadásával ebben a csoportban.
3. Béke, leszerelés és emberi jogok.
4. Mentsük meg bolygónkat.
5. Gazdaság: a javak szétoztása.

A tanulmányi csoportok mellett és azokkal párhuzamosan változatos és színes program várta az érdeklődőket. Mindenki megtalálhatta a maga érdeklődési körének megfelelő programot.

Az együttműködés azonban nem elsősorban eszmei, gondolati síkon valósul meg, hanem amikor emberek találkoznak egymással, megismerkednek, lehetőségük van betekintést nyerni a másik életébe. Ezt kívánták előmozdítani és gyakorlatba ültetni azok a kis csoportok, amelyekben 10-15 személy több napon keresztül igyekezett jobban megérteni egymást.

A kongresszus munkálatait minden reggel áhítattal kezdte és este azzal fejezte be. Július 30-án, hétfőn este erdélyi unitárius áhítat volt, amelyet Dr. Erdő János, Dr. Szabó Árpád és Dr. Rezi Elek végeztek.

Július 29-én, vasárnap reggel úrvacsoraosztással kezdtük a napot, amelyen a tagcsoportok képviselői közösen végezték a szolgálatot. Jelentős istentiszteleti alkalom volt, nemcsak a részvételt illetően, hanem, mert most volt először úrvacsoraosztás IARF-összejövetelen. Remélni szeretnénk, hogy nem utoljára.

Az ünnepi istentiszteleten szintén valamennyi tagcsoport képviselője részt vett a liturgia vezetésében, s mindenki az anyanyelvén olvasott fel. A prédikációt Dr. Kovács Lajos püspök tartotta a jól ismert jánosi textus alapján: "Szükség néktek újjászületetek."

Az IARF 1975-ben Albert Schweitzer-díjat alapított, azoknak a kitüntetésére, akik kiemelkedő tevékenységet folytattak mind saját egyházuk, mind a nemzetközi közösség gyarapítására. Egyházunkat az a megtiszteltetés érte, hogy mindjárt az első alkalommal Dr. Kovács Lajos püspök mint Schweitzer egykori tanítványa kapta a díjat. A mostani kongresszuson Dr. Erdő János főjegyzőnek nyújtották át, elismerésként azért a kiemelkedő szolgálatért, amelyet hosszú évtizedeken keresztül mint lelkész, nevelő, teológus, fontos egyházi tisztségeket betöltő vezető és az IARF életébe tevékenyen bekapcsolódó végzett.

A 27. kongresszus jelentős mérföldkő szerepét tölti majd be világszervezetünk későbbi történetében. Ugyanis őrségváltás történt a főtitkári tisztségben. Diether Ghermann, eddigi főtitkár, aki hosszú évtizedeken keresztül töltötte be ezt a tisztséget s végzett igen eredményes munkát világszövetségünk megerősítésében, ez évben nyugdíjba vonult. Az IARF közgyűlése tiszteletbeli főtitkári címet adományozott neki elismerése és köszönete kifejezéséeként, a Chicago-i Meadville/ Lombard Teológiai Intézet pedig díszdoktorátussal tüntette ki.

A közgyűlés a Vezető Tanács javaslatára Robert Traert választotta meg új főtitkárnak, akitől a fejlesztési munka folytatását várjuk.

Az IARF elnöke a következő három évre Punyabrata Roy Choudhury (India) lett, alelnök Natalie Gulbrandsen (USA), pénztáros Dr. Roy Smith (Anglia). A közgyűlés megválasztotta a Vezető Tanácsot is.

Az IARF közgyűlése határozatában ismét kinyilvánította, hogy minden embernek joga van a vallásszabadsághoz, ahogyan ezt az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 18. cikkelye kifejezi: "Mindenkinek joga van a gondolkodás-, lelkiismereti- és vallásszabadságra; ez magába

foglalja a vallás vagy hit változtatásának a szabadságát, valamint azt a szabadságot, hogy egyedül, vagy másokkal együtt, nyilvánosan, vagy magánúton kinyilváníthassa vallását, vagy hitét tanítás, gyakorlat és istentisztelet által."

Úgy hisszük, hogy ennek az alapvető emberi jognak a védelme megköveteli, hogy az állam:

1. ne biztosítson kivételes helyzetet egyetlen egyháznak, vagy vallásos csoportnak sem;

2. védelmezze a szent helyeket és hagyományokat;

3. biztosítsa a fejlődés szabadságát a kisebbségi vallási közösségeknek istentiszteleti helységek, iskolák és kiadványok által;

4. biztosítsa az anyanyelv használatát az etnikai kisebbség részére, hitük gyakorlásában és gyermekeik nevelésében;

5. Védelmezze a polgári és politikai jogokat, amelyeket a nemzetközi jog állapított meg, s amelyek szükségesek a demokratikus kormányzathoz és emberi méltóság fenntartásához.

Az IARF üdvözli és támogatja a Romániában végbemenő demokratizálódási folyamatot, amely mindenki részére szabadságot és igazságot biztosít. Ez azt jelenti, hogy:

1. Az állam alkotmányosan biztosítsa a lel-

kiismereti szabadságot, valamint a vallásgyakorlat szabadságát minden állampolgár és egyház részére;

2. Az állam kezeljen egyenlően valamennyi vallást, felekezetet és egyházat, ne tegyen megkülönböztetést senki ellen és senki javára;

3. Hatálytalanítsa az 1948-as államosítási törvényt és az egyházi épületeket, alapítványokat, iskolákat, birtokokat, könyvtárakat, stb. adja vissza az egyházaknak.

Habár sok országból és kontinensről jöttünk - hangzott a záróünnepségen -, és különbözünk színben és nyelvben, kultúrában és hagyományban, az a közös mindannyiunkban, hogy nagyra értékeljük a politikai és vallási szabadságot. Közös célunk küzdeni ezek kivívásáért és fenntartásáért. A vallást úgy fogjuk fel, mint az emberi élet szerves részét. Az a minősége emberségünknek, amely képessé tesz, hogy jelentést és jelentőséget adjunk életünknek. Így valósul meg az Egység a Különbözőségben.

A közgyűlés elhatározta, hogy az IARF következő, 1993. évi kongresszusát Bangaloreban (India) fogja tartani.

Dr. Szabó Árpád

Élesszük fel a régi tüzet

1990-től az unitárius teológiára is jelentkezhetnek lányok. A lelkésznek készülő lányokkal és egy református fiúval beszélgettünk el a felvételi előtt: Miért és mikor választották ők a lelkészi pályát? Mit jelent számukra lelkésznek lenni? Melyek azok az okok, amelyek az utóbbi negyvenöt év alatt eltávolították az embereket, elsősorban az ifjúságot a templomtól? Hogyan látják az egyház szerepét az újjászülető társadalomban? A különböző válaszok lényege ugyanaz volt: ezek a lányok, fiúk igazi elhivatottságot éreznek erre a pályára, úgy érzik, az ők segítségükkel sikerülni fog az emberekben, az ifjúságban újra elültetni a hitet, szeretettel, megnyugvással tölteni meg a sűrű mindennapok meddő rohanását.

Az első két kérdésre adott válaszból a három lányét és a református fiúét emelném ki, mivel ez a négy különböző álláspont átfogó képet ad azokról az okokról, melyek a fiatalokat egy ilyen felelősségteljes életpálya vállalására készítik.

Iren: Kissé furcsának tűnik mindenkinek, hogy lányok is mennek teológiára. Nehezen fogadják el. De én úgy érzem, hogy egy nő jobban össze tudja fogni az embereket. Az én elhatározásom nagyon régi. Hetedik osztályos voltam, amikor feltűnt az emberekben a szeretet hiánya, az, hogy segítségre van szükségük. Most is úgy érzem, erre vagyok teremtve: szeretni tanítani az embereket. Ez az, ami fenntartana, ez az életem célja. A lelkészség számomra nem munka, hanem hivatás. Az állandó rohangálás mellett az embereknek már csak a Semmi maradt. Hiányzik a cél, a finomság, az, ami széppé teszi az életet. Ezt kell újra megtalálni, a jézusi hitet. És ebben, úgy érzem, segíteni tudnék...

Réka: A lelkészi pályát ezelőtt két évvel hivatásérvésből választottam. De telt az idő, közben jobban megismertem az embereket, velük együtt magam is. Elhatároztam, hogy nem csupán lelkész leszek. Szeretnék továbbtanulni, még tovább. De egyelőre nem gondolok erre, most be kell jutnom. Szívesen vállalom a szolgálatot is majd, mert szeretem az embereket. Ám, mégis többet szeretnék: tudományos munkát végezni ezen a területen...

Mária: Három hónappal ezelőtt született meg bennem az elhatározás.

Addig nem is gondoltam lelkészi pályára. A nagyjaiti Kriza-ünnepségen felkértek, hogy játszak az orgonán. Akkor ragadott meg, milyen szép hivatás az embereket gyógyítani, s hogy egy nő talán inkább fogékony az emberi bajokra.

Zoltán: Gépészmérnöki pályára készültem. Tanulás közben állandóan olvastam a Bibliát, és rájöttem, hogy manapság ez kell az embereknek. Mindenki mondja, hogy demokrácia van, ez az állandó jelszó. Szerintem azonban ez csak úgy lehet, ha mindenki egy kicsit kezébe veszi a Bibliát vagy éppen istentiszteletet hallgat. A hit elvei nélkül nem lehet demokráciát építeni, csakis hittel és egy erős emberi akarattal. Azt hiszem, ez hiányzik az emberekből, segíteni kell nekik újra megtalálni a hitet. Ezért választottam a lelkészi pályát.

Az egyház szerepéről az újjászülető társadalomban két ellenkező vélemény alakult ki. Egyesek szerint az egyházak maradjanak meg az elmúlt évek szerepkörökben, a templomon belüli nevelésre összpontosítva erejüket. Mások szerint ki kell lépniük az elefántcsont-toronyból, részt kell vállalniuk a nagy társadalmi csatákban. Érvek és ellenérvek sorakoztak fel. Az egyháznak, a vallásnak csupán az élet szellemi oldalával kellene foglalkoznia, az ifjúság nevelésével, és nem a politikai csatározásokkal. A másik oldalról közelítve épp az ellenkezője hangzott el: az egyház és a hit a társadalom egyik alappillére, és ezt a szerepet vállalnia kell. Ha a hit elveire alapuló társadalmat, igazi demokráciát akarunk felépíteni, akkor ebben a folyamatban az egyházaknak is aktívan részt kell venniük.

Az utolsó kérdés kapcsán nagyvonalakban megegyeztek a vélemények: az elmúlt negyvenöt év alatt az egyház elveszítette társadalmi szerepét, az ifjúság neveltetése során veszített vallásosságából. A gyökereket keresve mindenki az objektív okok mellé szubjektíveket, emberi gyengeségből fakadó hibákat sorakoztatott. Röviden összefoglalva az elhangzott véleményeket, a következő kép alakult ki: az elmúlt negyvenöt év alatt a brutális elnyomás mellett a megalkuvás is nagy szerepet játszott. Az emberek félték, a lelkész is, ember lévén, félt. Az emberek és lelkészek zöme elveszítette a reményt, a hitet, nem tartották érdemesnek szembeszállni a lehetetlennel. Kialudt a régi tűz, már csak a hamu alatt maradt némi parázs. Most azonban adottak a körülmények, hogy a parazsat újra lánggra lobbant-suk, hogy felélesszük a régi tüzet!

Gál Mária

A Szabadelvű Vallásos Nők Nemzetközi Szövetsége - IALRW - 1990. évi konferenciáját az NSZK-ban, Goslarban tartotta, s erre, sok évi szünet után, egyházunk női is meghívót kaptak. A szervezetet 1910-ben hozták létre Amerikai, angol és magyar nők szövetsége név alatt, Kolozsváron.

Az IALRW három évenként tartja konferenciáit, melyen a szervezet vezetősége jelentést tesz a munkájáról, előterjeszti pénzügyi jelentését, valamint az elkövetkező ciklusra a költségvetését, majd megválasztja új vezetőségét. Emellett azonban mindig van a konferenciának témája, melyről előadásokat hallgat meg, vitákat szervez. Az idei konferenciának a fő témája a hídépítés volt, jelképe pedig a földet körülölelő, emberek között épített hidak sorsa. A mostani konferencián 4 világrész 13 országából 73 delegátus vett részt. A júliusi 23-27 közt megtartott konferencián a hivatalos közgyűlési program mellett (beszámoló, költségvetés, tisztújítás) elhangzott két alapelőadás és lezajlott sok más aktivitás, amelyek keretében megismerkedtünk egymás problémáival, életével, szokásaival, emberi kapcsolatokat létesítettünk, hidat építettünk távoli országok, különböző kultúrákban élő nők között.

Küldöttségünk négy tagból állt: dr. Szabó Árpádné, Fülöp Magda és Zsákó Erzsébet a kolozsvári Nagyszövetséget, Kis Domokosné Kocsis Róza és Jakab Dénesné János Éva a falusi egyházközségeket képviselték. Segítőségünkre voltak Gellérd Judit jelenleg Amerikában élő orvosnő, valamint Husztiné Árkosi Ilona és Orbókné Szentiványi Ilona magyarországi hittestvéreink.

A konferencia alapelőadását Renate Bauer német lelkész tartotta a hídépítésről, annak fontosságáról és módjáról. Hidat csak két oldalról, összefogással lehet építeni, közös akarattal. A világ nőinek közeke a problémái: család, anyaság, megélhetés. Míg a férfiak vitatkoztak, háborúztak, támadtak és védekeztek, a világ asszonyai mindenütt ugyanazt tették: az élet alapkérdéseivel foglalkoztak, gyermekeket szültek, biztosították a megélhetést, az otthont. Az asszonyok életmódja és megélhetésük lehet nagyon eltérő a különböző kultúrákban, mégis nagyon sok a közös vonás életükben. Az előadó felmérte a nők helyzetét a most felszabadulóban lévő kelet-európai államokban, a fejlett nyugati

Tudósítás Goslarból

országokban és az ún. harmadik világban. Értékelte a különböző kialakult nő-képeket, életmódokat, megállapítva, hogy van mit tanulnunk egymástól. A kelet-európai nők nehezebben éltek, emancipációjuk nem az igazi, amire szükségük lett volna, de bátrabbak, önállóbbak, mint nyugati testvéreik, akik gyengébbek, gyermetegebbek, bár életük könnyebb. A harmadik világ nőinek segítségére van szükségük, de ez nem lehet kulturális invázió, minden népnek a maga kultúrája keretében kell megtalálnia a kivezető utat, meg kell találnia saját identitását. Csak független, saját életfelfogású nő tud hidat építeni. A kalsszikus család-modell eltűnőben van, a társadalom újabb és újabb formákkal kísérletezik, de ezek eredményeként nagyon sok a felbomlott család, a gyermekét egyedül nevelő szülő. Sok lány a szülői függőségéből házasságba menekült, annak kötöttségéből újabb és újabb párkapcsolatba, de az út rendszerint depressziós állapotokon vezet keresztül, ezért nőszervezetünk is új feladatok előtt állnak, át kell segítenünk ezeken a válságos helyzeteken az asszonyokat...

Az előadás végső fokon megállapította, hogy a nők soha nem voltak és nem is lesznek egyes ideológiák vak kiszolgálói. A gazdasági és politikai változásokat a férfiak készítik elő, de a nőknek nem csak elfogadniuk kell a változásokat, hanem bele is kell szólniuk abba, hogy milyen legyen a jövő. Legfontosabb az egymás tisztelete, nem vagyunk ellenségek, nincs szükségünk ellenségre, fel kell számolnunk a nacionalizmust, fajgyűlöletet, ezért nekünk, asszonyoknak össze kell fognunk, meg kell teremtenünk az asszonyok egységét.

A goslari konferencia sokat tett ennek az egységnek a megeremtéséért.

A konferencia másik előadása a feminista teológia kialakulásáról és mai németországi állásáról számolt be; Jutta Reich német lutheránus lelkész tartotta. Amint megtudtuk, a feminista teológia Amerikából indult ki és a feminizmus egyik ága, célja a nők felszabadítása a vallásban. Ma nagyon sokan foglalkoznak kérdéseivel Németországban, Svájcban és Ausztriában, sok katolikus híve is van. Sok vallásban férfias hierarchia uralkodik, ezt véleményünk szerint meg kell változtatni. A férfiak által létrehozott technikai fejlődés az elidegenedéshez vezetett, vissza kell térni a lélek uralmához, és ez a munka a nőkre vár. A nők tudnak másokra is figyelni, nagyobb a szenvedésre való képességük, jobban tudnak gyógyítani, fejlődőképesebbek és vágyanak a felszabadulásra. Képesek közösséget teremteni. A feminista teológia nem férfiellenes, csak a nemi diszkrimináció ellen küzd, nem egyházellenes, de szót kér a vallás dolgaiban is. Ma a Biblia szövegét kritikai elemzéseknek vetik alá, és tudomásul kell venni, hogy az egy más társadalmi tudatot tükröz, de ugyanakkor fel kéne hagyni azzal a patriarchális szemlélettel is, amelyet a Biblia tükröz. Az indogermán nyelvekben az Isten hímnemű, ez tükröződik megszólításában is. Tekintettel arra, hogy egy nő sokkal bizalmasabban beszélhet egy nőnemű Istenhez, megfogalmazták a Miatyánk női változatát, melyben Mianyánk-hoz imádkozhatik a hívő.

Számunkra ezek a fejtegetések nagyon külö-

nösnek tetszettek, hisz a mi nyelvünk nem ismeri a nemeket és ez a tény számunkra nehezen érthetővé tette a kérdést. Ha jól utánagondolunk, a Miatyánk és az atyámfiak megszólítás bizonyítja, hogy ez a férfiszemlélet nálunk is megvan, de ez - gondolom - nőinket kevésbé zavarja. Egyesek szerint a feminizmus a jómódú nők játéka, a mi véleményünk szerint a mi nőinknek egyelőre elég sok más problémát kell megoldaniuk, helyesebb, ha idejüket és energiáikat arra fordítják, hogy bekapcsolódjanak az egyházi élet mindennapi kérdéseinek megoldásába, igyekezzenek hitüket elmélyíteni, s ha tudatában vannak annak, hogy az Isten lélek, nem okozhat nehézséget a hagyományos megszólítás használatára.

A vitákat olyan kis csoportokban folytattuk, amelyekben különböző országok és kultúrák képviselői vettek részt, mindenki elmondhatta és el is mondta véleményét, a fontosabb mondanivalókat a kis csoportok vezetői ismertették a plenárisokban, így sokkal alaposabb vita alakulhatott ki, mintha ezt közös gyűléseken mondtuk volna el, ahol sokan meg sem mertünk volna szólalni.

A konferencia jellegéből adódott, hogy reggel-este áhítatot tartottunk, amelyeken az eltérő szertartású, különböző nyelvű emberek figyelemmel és türelemmel vettek részt. A másság legmesszebbmenő tisztelete jellemezte összejövetelünket, az a keresztényi türelem és szeretet, amelyet bizony itthon sokszor nélkülözünk.

Ismerkedési esteket rendeztek, így egyik este Gellérd Judit beszélt az erdélyi helyzetről, jómagam Nőszövetségünk múltjáról és jelenéről, Husztiné Árkosi Ilona pedig a nők helyzetéről Magyarországon. Az estet egy népművészeti kiállítás tette még vonzóbbá. A szötteink, varrottasaink iránt megmutatkozó érdeklődés el kell minket gondolkodtasson: nőszövetségünknek érdemes volna eltöprengenie ezen cikkek termelési és exportálási lehetőségein.

Egy másik estén az indiai "Literacy project" keretében folyó munkáról hallottunk és láttunk érdekes diafelvételeket. A nagyon kezdetleges körülmények között élő indiai nőket tanítják ennek az akciónak a keretében olvasni, írni, szöni, varrni, hímezni, ez által igyekeznek jobb megélhetéshez juttatni őket. Komoly, áldozatos munka folyik ott, az IARF és az IALRW anyagi segítségével. Az IARF-kongresszuson résztvevők egy-egy tarisznyát kaptak emlékül, ezeket a Harinavaiban élő és dolgozó asszonyok készítették.

A konferencia kellemes, oldott légkörben zajlott, a barátság, türelem és keresztényi szeretet jegyében. Ezt segítette elő a megnyitón szomszédaink üdvözlése, az egymásramosolygás, az együttes éneklések, munkák s a záróünnepély megható gyertyagyújtása, amikor is a résztvevők egy nagy körben állva sorban gyújtották meg a gyertyákat. Bennünk önkéntelenül csendültek fel a költő szavai: "egy lángot adok, ápd, add tovább, és őrizd híven..." Igen, az ott kapott lángot érdemes megőrizni és továbbadni, mert ez a szeretet, megértés és barátság lángja.

Zsákó Erzsébet

KÉT ELMÉLET HATÁRÁN

II. Anyagi lélek (!)

Már az őskori vallások egy részének (mágia, sámánhit, halottkultusz, szellemhit...) vizsgálatakor láthatjuk, hogy a különböző vallások képzetei és rituálék megjelenésével, fejlődésével egyidőben az emberi élet és tevékenység két területre oszlott: "evilági" (pogány) és "szent" szférára. Ahhoz, hogy továbblépünk az őskorból az ókor politeizmusáig, még néhány fogalmat és közebeeső megnyilvánulási formát kell tisztáznunk.

Az őskorban a természetfölötti erő materializálódik, vagyis különböző formákban megjelenik, hordozója a sámán, a varázsló, a halott ő. De lehet állat is, nyilvánvalóan elsősorban totemállat. Egyes esetekben, túlmenve a totemisztikus elképzelésekben, bizonyos állatfajoknak vagy azok egyedeinek titokzatos hatalmat is tulajdonítottak, ami az állatimádáshoz vezetett.

Nemcsak emberek, állatok, hanem különböző tárgyak is lehetnek természetfölötti erők hordozói. Fétiseknek nevezzük őket. Maga a fétis szó portugál eredetű talán jellemzi e hit lényegét: a fétis mesterségesen készített istent jelent.

A primitív felfogásban minden kézzelfogható, vagy ha nem, azzá válik, materializálódik. A gondolkodás kezdetleges színvonalán ez nyilvánvaló, mert elképzelhetetlen, hogy valami, bármi, ami létezik, ne lenne anyagi jellegű. Ebből adódik az animizmus (lélekhit) különös jellege is. A közvetlenül nem tapasztalható erők képzetéből ered az a gondolat, hogy az ember életműködéseit és szellemi képességeit, az élettelentől és halottól megkülönböztető, ugyancsak láthatatlan erőre, a lélekre vezessék vissza. Felfogásukban a lélek szintén anyagi jellegű, a vérel, lélegzettel vagy a levegővel azonosított valami, amelyet megkülönböztettek a halotti szellemektől, de nem tartottak halhatatlannak. A gondolkodásnak ebben a szakaszában az életműködések megszűnések a lélek is megsemmisül. Hosszú történelmi és gondolkodásbeli fejlődés során alakul csak ki az átvitt értelemben vett halhatatlan lélek fogalma, az eszmékben való továbbélés, halhatatlanság gondolata. Egyes vallásokban, így például a hinduizmusban, a lélek továbbélése lélekvándorlásként -

inkarnációként - van jelen. A századforduló egyik legdivatosabb elmélete az animizmust mindenféle vallások képzete legősibb forrásának tekintette, a lélekhitből pedig egyenesen és kizárólagosan eredeztette az istenhitet. Valóban, minden vallásban különböző mértékben és formában jelen van a "lélek". Am a vallások képzetei létrejöttét egyetlen tényezőre, a lélekhitre visszavezetni épp annyira egyoldalú, mint az engelsi "külső hatalmak fantasztikus tükröződése" - nek elmélete.

A közös gondolati alapot és hangulati háttért valahol a két elmélet határán találjuk meg: az emberen kívül és az ember fölött álló, életét és munkáját befolyásoló hatalom képzetében, nem veszítve szem elől az animizmusból eredő halhatatlan lélek gondolatát sem.

Gál Mária

Ablakot nyitottunk a világ felé

Nemzetközi unitárius ifjúsági konferencia

Pestlőrinc egyik, tömbházakkal övezett terület közepén áll az a ki. templom, amelyet mindenki Fehér templomként emleget, mivel hófehér falaival kiemelkedik a házrengeteg szürke világából. Ebben a gyönyörű kis templomban találkozott 1990. július 21-én mintegy 75-80 fiatal, akik a világ minden tájáról gyűltek össze. És ezzel megkezdődött az IRF, az Unitárius Ifjúsági Világszervezet ezévi nemzetközi konferenciája, az első a II. világháború után, amelyen mi, erdélyi unitárius fiatalok is képviseltük magunkat.

Egyházunk részéről haton voltunk jelen: Kovács István sepsiszentkirályi lelkész, Kruppermann Etelka, Jakabházi Annamária, Hosszú Csilla, Farkas Emőd és ifj. Szabó Árpád. Mint meghívottak vettünk részt a konferencián, hiszen az erdélyi unitárius fiatalok nem tagjai az IRF-nek, mivel eddig nem volt ifjúsági szervezetünk. Az IRF - International Religious Fellowship (Nemzetközi Vallások Közössége) az unitárius és szabadelvű vallások világszövetsége (IARF) mellett ifjúsági szervezatként működik. Tagjai lehetnek unitárius és más szabadelvű fiatalok vagy ifjúsági szervezetek. Jelenlétünk annak az elhatározásnak a kifejezése volt, hogy miután itthon megszerveztük a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletet, csatlakozzunk az IRF-hez és tevékenyen vegyünk részt munkájában.

Az ezévi konferencia színhelye a dunántúli Tata (Magyarország) volt, ez a jól ismert, szép üdülőváros. Az első közös összejövetelen a hazai rendezők: Kaveczkyné Farkas Kati IRF-alelnök, Tóth Ádám Balázs vezetési tag és Kovács Levente üdvözölték a résztvevőket. Mindenkünk kapott egy dossziét, amelyben benne volt a konferencia programja, rövid ismertetés az unitárius vallás keletkezéséről, Tata és környékének térképe és egy énekeskönyv, amelyet később igen gyakran használtunk. Ezt követően az udvaron felvonták a zászlókat. Az egyik zászlótartón az IRF kék zászlója lengedezett, míg a

másikon a magyar, a román, a német, a holland, az angol, a svájci és kanadai zászlók voltak.

A konferencia témája eléggé széleskörű volt: vallás és kultúra. De éppen ez tette lehetővé, hogy mindenik csoport a saját belátása szerint a legérdekesebb előadásokkal álljon elő. Így hát alkalmunk volt sok érdekes, szép és tanulságos dologgal megismerkedni.

Az előadássorozatot a mi csoportunk nyitotta meg, Kovács István az unitárius vallás megalakulásáról és az erdélyi unitárius egyház történetéről és életéről készített dolgozatát olvasta fel. Ezt követte egy vetített képek-előadás, amely unitárius templomainkat és népművészetünket mutatta be. Ézenkívül kis tárlatot rendeztünk, amelyen fényképeket, varrottásokat, szötteket, kerámiát és faragást állítottunk ki, amelyek által a nézők megismerkedhettek egyházi életünk különböző mozzanataival, így konfirmációi, esküvői és temetési szertartásainkkal, valamint népi szokásainkkal és természetesen népművészetünkkel.

A konferencia résztvevői nagy érdeklődéssel hallgatták Farkas Emőd előadását, amely egyik jellegzetes népszokásunkat, a húsvéti locsolást ismertette. Nagy tetszést aratott ennek gyakorlati bemutatása, főként az a népi változat, amikor a legények hideg vizet használtak a ma szokásos kölnivíz helyett. Ezt az érzést átélhették a külföldi lányok is.

A következő előadások egyik legérdekesebbike az angoloké volt, akik a modern színházat mutatták be. Ezt annál könnyebben megteheték, mivel a legnépesebb küldöttség voltak s így minden szerepre jutott színész. Az előadás végén a lányok csodálatos táncokkal gyönyörködtettek bennünket.

A hollandok a németföldi festéssel ismertettek meg, a klasszikusoktól kezdve a modernig. A német csoport előadása által költészetükbe nyertünk betekintést Schilleren keresztül Berthold Brechtig. A kanadai unitárius

fiatalok képviselője, Brooke Taylor az indián mitológiáról, szokásokról és művészetről tartott előadást. Utolsóként a svájciak ismertettek meg országukkal és az ottani népek életével.

A délutáni szabadidőt is körültekintően és ugyanakkor szórakoztatón szervezték meg a rendezők. A kirándulások mellett részt lehetett venni ún. mini-tanfolyamokon, amelyeken a faragás, a bórdíszművészet, szöveg és fonás mesterfogásaiból és titkaiból lehetett ellesni egyet-mást. Ezeket a kis műhely-gyakorlatokat szakemberek vezették.

Minden vacsora után áhítaton vettünk részt, amelyet általában lelkészek vagy teológiai hallgatók tartottak. Ezután következett az esti program. Szeretném kiemelni a jólismert népdal-énekesnő, Faragó Laura, valamint a Százszorszép citeraegyüttes koncertjét és egy táncbuzást, amelyen a zenét az egyik magyarországi népzeneegyüttes szolgáltatta.

A hét második felében került sor az IRF-közgyűlésre. Richard Rathbone elnök beszámolt évi tevékenységéről, és ismertette a szövetség anyagi helyzetét. Ezt követően négy munkacsoport alakult, hogy külön-külön megtárgyalja az alábbi kérdéseket:

1. Az IRF vezetőségének megválasztása a következő évre. Ebben csak azok vehettek részt, akik nem vállaltak semmilyen beosztást 1991-re.

2. Hogyan fog működni az IRF a következő években?

3. Az IRF anyagi helyzete.

4. A következő konferenciák helyszíne.

Az ismét összehívott közgyűlés meghallgatta az egyes munkacsoportok jelentését, majd sor került az új vezetőség megválasztására. Örömmel fogadtuk, hogy küldöttségünk tagját, Farkas Emődöt, miután egyéni tagként belépett az IRF-be, megválasztották titkárnak. Az új vezetőség tagjai: Alan Dawson (Anglia) elnök, Simone Müller (Svájc) és Uta Willer (Németország) alelnök, Farkas Emőd (Románia), Matthias Pilger-Strohl (Svájc) titkárok, Csegezi Zsófia (Magyarország), Sybil Fuchs (Svájc) és Brooke Taylor (Kanada) tagok.

Az 1991. évi konferencia színhelye Svájc lesz.

Az utolsó estén a tagcsoportok humoros-vi (Folytatása a 16. oldalon)

Üdvözet Budapestről

Mély meghatódottsággal vettem kezembe és kétszer egymás után végigolvastam a KOLOZSVÁRT megjelent UNITÁRIUS KÖZLÖNY I. évf. 1. számát, mely jelöli egyben, hogy a régi, az 1888-ban indultnak a 61. évfolyama. 1928-ban mint teológiai hallgató egyik titkára voltam a Székelykeresztúron megrendezett első országos unitárius ifjúsági konferenciának. 1940 után és előtte is tudósítója, cikkírója voltam a Közlönynek és testvérkiadványának, az UNITÁRIUS NAPTÁRNAK, utóbbi egyik-másik évfolyamának társszerkesztője, és az 1944 nyarán nyomdába adott és 1945. évi megjelenésre előkészített UNITÁRIUS NAPTÁRNAK kijelölt szerkesztője voltam. A betördelt és sajtó alá rendezett, 1945-re tervezett kiadvány a történelem vihara miatt soha nem jelent meg.

A budapesti unitárius egyházi könyvtárnak egyik ékessége az UNTÁ-

RIUS KÖZLÖNY majdnem teljesen hibátlan első 60 évfolyama. Sokat fáradtam egyházi könyvtárunk társadalmi munkásával, dr. Schey Ilonával e sok kötet egybegyűjtésén. Ha itt-ott van némi hiányosság, ennek oka az, hogy Erdélyből annak idején a kért hiányzó példányokat nem kaphattuk meg. Későbbi időpontban újra fogjuk kérni a szerkesztőstől és a lelkész szolgatársaktól az esetleges náluk őrzött egyedi példányok pótlását. Testvéri szeretettel köszöntjük a szerkesztők közül a két régi barátot, és mint olvasók, szívesen hallanánk valamit Molnos Lajosról és Gál Máriáról. A budapesti Unitárius Életet 1990-ben Huszti János püspök mint kiadó szerkesztő jegyzi. Érdeklődőknek szívesen megküldik. A mi egy igaz Istenünk áldása kísérje a további példányokat, terjesszék Dávid Ferenc szellemében a toleranciát és szeretetet és az igaz együttműködést Kolozsvár, az édesanya és Budapest, a 100 éves gyermek között.

Ad multos annos!

Dr. Ferenc József
ny. budapesti unitárius püspök

A nyelv ma néktek végső menedéktek...

Bensőséges ünnepély színhelye volt június 10-én a dicsőszentmártoni unitárius templom. Reményik Sándorról, a méltánytalanul mellőzött költőről emlékeztünk meg születésének 100. évfordulóján. Rendezője a dalárda volt, Fazakas Endre lelkész és Szász Balázs énekvezér javaslatára. A szép elgondolás megvalósításában nagy lelkesedéssel vette ki részét a dalárda minden tagja. A szervezők felkérésére készségesen vállalta a közreműködést a helyi unitárius értelmiség is.

A zsúfolásig megtelt templomban a helybeli nyugalmazott lelkészek - Lukács Sándor tb. esperes, Nyitrai Mózes, Adorjáni Károly - mellett résztvettek a megemlékezésen a város magyar egyházainak vezetői: Petres Károly katolikus esperes-plébános, egyházközsége gondnokának társaságában, Veress Károly református lelkész és felesége, valamint egyházi gondnoka. A környékbeli unitárius lelkészek is képviseltették magukat, Nagy Endre magyarsárosi lelkész, Nyitrai Csongor ádamosi lelkész feleségükkel együtt nem sajnálták a fáradságot, hogy eljőjenek.

Az ünnepélyt bevezető istentiszteleten Fazakas Endre lelkész prédikációja textusaként 3Móz. 6,13 versét választotta: "A tűz szüntelen égve maradjon az oltáron és el ne aludjék." A hallgatók lelkében mély nyomot hagytak a Biblia szavai: vigyáznunk kell mindig a szent tűzre, éberem, soha

el nem lankadó buzgalommal, mert ez ad erőt, lelkesedést, kitartást igaz harcunk magharcolására, igaz ügyünk győzelmének kivívására.

Az istentisztelet ünnepélyességét emelték a dalárda énekszámai. A háromszólamú, nem nagy létszámú, de lelkes és fegyelmezett kórus ismét bizonyította, hogy "nem sokaság, hanem lélek... tesz csoda dolgokat".

Az istentisztelet után került sor Reményik Sándor méltatására. A költő munkásságát, kortársaira gyakorolt hatását és a mához szóló üzenetét Szász Klára ny. tanárnő ismertette. A költő verseiből Adorjáni Júlia ny. tanítónő, Sándor Dénes tanár és F. Bathó Irma ny. óvónő adtak elő mély átérzéssel. A hallgatóság szívében esküként visszhangzott a költő felhívása: "Ne hagyjátok a templomot, / A templomot s az iskolát."

Reményik Sándor megzenésített "Templomok" c. versét Török Béla énekelte el. Külön örömmre szolgált, hogy a fiatalság képviselőjében Pálfi Tibor is lelkesen csatlakozott az idősebb nemzedékhez. Ifjú atyánkfia szerepvállalása biztosítékunk arra, hogy a tűz szüntelenül égve marad az oltáron és el nem alszik, mert mindig lesz, aki őrködjön felette.

Végezetül Fazakas Endre lelkész megköszönte a széleskörű érdeklődést, valamint a szereplők lelkes közreműködését és Isten áldását kérte a gyülekezetre.

Szász Klára

(Folytatás az 5. oldalról)

beáll. Inkább volt gimnázium, mint polgári iskola, mert a tanulók többsége tanulta a latint. Huszonhét évig működött, 1905. szeptember 1-ig. Ekkor az Unitárius Egyház visszaállította az algimnáziumot: I-II. osztállyal indult, a következő két évben négy osztályossá nőtte ki magát. Tanárai voltak: Varga Dénes (igazgató, a tordai Unitárius Gimnázium története 1557-1908 c. monográfia írója), Pap Domokos, Major Sándor.

c) 1908-1918

A fenti iskola rövid életű volt. A magyar állam 1908-ban átvette az egyháztól a négy osztályú algimnáziumot, és nyolc osztályú állami főgimnáziummá alakította át és részére új, modern épületet emelt. 1918-tól a főgimnázium román nyelvűvé vált.

d) 1919-1923

Az unitáriusok 1919-ben újból visszaállították a Rákos patak partján iskolájukat, de most nyolc osztállyal főgimnáziumként, és 1923-ig működött, amikor nyilvánossági jog hiányában megszűnt. Igazgatói voltak Major Sándor és Fogarasi Géza. Tanárok: Varga Dénes, Adorján Jenő, Deák Ferenc, Gspann Károly, Palczer Károly, Sebők Samu, Száva Kristóf, Sztéhló Nándor, dr. Borbély Samu, Barabás Béla.

Háromszáz év küzdelme után - azt mintegy folytatva - a tordai unitáriusok sorstársaikkal karöltve mindent megtettek, hogy magasabb fokú iskolában korszerű kiképzést biztosítsanak a tanuló ifjúságnak. A jóakarattal megvolt, csak a sors nem kedvezett.

Imreh Lajos

Reményik Sándor

Akarom

Akarom: fontos ne legyek magamnak.

A végtelen falban legyek egy téglá,
Lépcső, min felhalad valaki más,
Ekevas, mely mélyen a földbe ás,
Ám a kalász nem az ő érdeme.
Legyek a szél, mely hordja a magot,
De szirmát ki nem bontja a virágnak,
S az emberek, mikor a mezőn járnak,
A virágban hadd gyönyörködjenek.
Legyek a kendő, mely könnyet töröl,
Legyek a csend, mely mindig enyhét ad.
A kéz legyek, mely váltig simogat,
Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok.
Legyek a fáradt pillákon az álom.
Legyek a délibáb, mely megjelen
És nem kérdi, hogy nézik-e vagy sem,
Legyek a délibáb a rónaságon.
Legyek a vén föld fekete szívéből
Egy mély sóhajtás fel a magas égig,
Legyek a drót, min üzenet meg végig
És cseréljenek ki, ha elszakadtam.
Sok lélek alatt legyek a tutaj,
Egyszerű, durván összerótt ladik,
Mint a tengerbe visznek mély folyók.

Legyek a hegedű, mely végtelenbe sír,
Míg le nem teszi a művész a vonót.

GYERMEKEKNEK

Az Éden kertjében

Gyönyörűsége szép volt a kert. A folyó völgyében dúsan termő fák sarjadtak a föld színén. Szemnek kívánatos, fogyasztásra ízletes gyümölcsök voltak karnyújtásnyi távolságban mindenütt. Virágok nyíltak a fűben, madarak énekeltek a fákon. És volt ott mindenféle állat is. Egyszóval, az a hely volt, amiről minden ember álmodni szokott, ahová mindig vágyakozik. Itt élt az emberpár - Ádám és Éva - Isten kertjében.

A kert közepén két fa állt: egyik az élet fája, mellette a másik, a jó és gonosz tudásának a fája.

Molnos Lajos

Becsengetés

Ezerszínű, kedves nyár:
elszállt tarka lepke -
Csitri-csivi fecskék sem
ülnek az eresze...

Hosszú, nagyvakáció:
már csak emlék, álom -
Szép volt, jó volt, s hogy eltelt,
kicsit még sajnálom.

De szólít az iskola,
s padok, tékép, tábla,
ha tehetnék, futnának
elénk az utcára.

Egy napon Ádám és Éva feladatot kapott Istentől:

"A tiétek minden fa, amely a kertben van. Műveljétek és őrizzétek. Gyümölcsökből ehettek kedvetek szerint, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne szakítsatok! Mert aki eszik róla, meghal!"

Napok múltak el. Vagy hónapok, évek is? Egy napon beszédet hallottak. Kíváncsian megálltak, s akkor észrevették a kígyót. Ez Évát nézegette villogó szemével, és így szólt hozzá: "Mond csak, igaz az, hogy nektek itt egyetlen fáról sem szabad ennetek? Ezt mondta az Isten?" Éva így felelt: "Dehogy! Minden fáról ehetünk, csak a jó és gonosz tudásának fájáról nem. Mert akkor meg kell halnunk. Ezt mondta az Isten."

"Dehogy haltok meg" - sziszegte a kígyó. De Isten tudja, hogyha esztek róla, olyanok lesztek, mint Ő, tudni fogjátok azt, hogy mi a jó és mi a gonosz!"

Éva jobban megnézte a fát és rajta a gyümölcsöt. Olyan szépnek látta, ahogy rásütött a nap. Az íze biztosan nagyon finom lehet. Szakított a gyümölcsből s Ádámnak is adott belőle. Mindketten megették. A fa csakugyan a jó és gonosz tudásának fája volt, mert azonnal tudták, megértették, hogy amit most tettek, rossz volt. Engedetlenség. Észrevették, hogy meztelenek és szégyellni kezdték magukat. Nagy leveleket szedtek és azokból csináltak maguknak kötényt.

Megzörrent a bokor, mintha a szél mozdítaná: rémülten elrejtöztek. Azt hitték, hogy Isten így nem találja meg őket.

De megszólalt Isten, hangja vádlón zengett: "Hol vagy, Ádám?!" "Meghallottam a hangodat, megijedtem és elrejtöztem." - válaszolta Ádám, miközben szemlesütve jöttek elő rejtekhelyükről, és megálltak Isten előtt. "Csak nem arról a fáról ettél?" - kérdezte Isten. Úgy hallották a hangjából, mintha nagyon haragudnék, de nagyon szomorú is volna.

Ádám így felelt: "Igen, Uram, ettem, de Éva adott nekem belőle!" Isten most Évához fordult: "Mit tettél?" Éva remegve bizonygatta: "Igen, Uram, de a kígyó mondta nekem, hogy szabad arról ennem."

Eddig nem ismerték, mi a jó és mi a rossz, mi a tiszta és mi a bűnös. Most megismerték. Azt azonban nem tudták, hogy tettükért vállalniuk kell a felelősséget, a megérdemelt büntetést.

Isten először a kígyóhoz szólt: "Átkozott légy az állatok között. Legyen örök elleneséges-

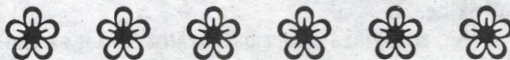

kedés közted és az asszony között, a te utódod és az ő utódja között. Te a sarkába marsz, ő meg a fejedre tapos!"

Azután Évához szólt: "Fájdalommal szüldöd gyermekedet, mégis vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodik rajtad!"

Végül Ádám következett, hozzá így szólt Isten: "Mostantól fogva nem fog magától teremni a föld, csupán töviset és gyomot. Arcod verítékével kell megművelned és enned kenyeredet, míg visszatérsz a porba, ahonnan vétettél!"

És kiűzte Isten mindkettőjüket az Éden kertjéből. De elzárta a visszatérés lehetőségét is, mivel egy angyalt állított, hogy őrizzé az Édenkert bejáratát és az élet fájához vezető utat.

Mint egy nyüzsgő hangyaboly,
olyan lett az osztály,
s csupa kérdésből állunk:
"... hát, te, hol nyaraltál?..."

...tenger? ...tábor? ...fenyvesek?..."
Emlékek cikáznak:
egy-egy fényes darabja
az elsuhant nyárnak.

Nézzük egymást kacagva:
"- Pityu, hogy megnőttél!..."
- Kati, Palkó, te talán
kávéban fürödtél?!..."

Szép volt a vakáció,
mint egy színes álom,
de, hogy eltelt, oly nagyon
most már nem is bánom.

Árkossy István rajza

Egyházi élet

Beindult a munka a brassói Dávid Ferenc Egyletben

Egyik alapvetően fontos emeberi közösségünk - az egyház.

Jelentőségében minden emberi szervezet között közvetlen a család után következik. Nemcsak keresztelezés, konfirmálás, házasságok és temetések által, hanem egyéneket, családokat összefogó, egybekapcsoló képessége, hivatása révén is. A mi viszonyaink között az emberek többsége templomát, egyházát második otthonának tekinti, azért áldoz, és annak tanításait igyekszik megszívlelni, az életben hasznosítani.

Ezt tapasztalták elődeink is, amikor 1885-ben Kolozsváron létrehozták a Dávid Ferenc Egyletet. Annak alapszabálya és útmutatása szerint több erdélyi helységben számos helyi tagozat is alakult, melyek mindegyike igyekezett előadásokkal, nőegyletek, ifjúsági körök szervezésével az egyházi életet tartalmasabbá, érdekesebbé tenni. Saját híveik, máshonnan meghívott felkészült emberek állottak elő, és tartottak érdekes előadásokat.

Maga a központi egylet ennél többre is vállalkozott. Arra alkalmas író emberekkel ismeretterjesztő előadásokat készített, könyveket, füzeteket nyomtattatott, és saját havi folyóiratként 1888 óta kiadta az Unitárius Közlönyt. Mindezek egyházépítő, a hívek - különösen a szórványban és kisebb egyházközösségekben la-

kók - értesítését és kulturális fejlődését szolgáló kiadványok voltak, hasznos és maradandó eredményeket tudtak felmutatni.

A második világháborút követő politikai rendszer, sok mással együtt, ezt az egyesületet is feleslegesnek ítélte, és megszüntette.

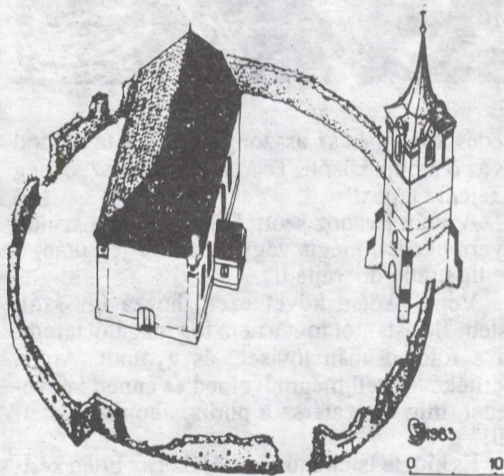
A megváltozott körülmények között íme, ismét él és megjelenik az Unitárius Közlöny és beindulhatott a Dávid Ferenc Egylet munkája is. A brassóiak érdeme, hogy még mielőtt Kozsvárt megalakult volna a DFE központja, ők már létrehozták a helyi szervezetet. Alapszabályuk, helyi vezetőségük van, és idén július 22-én az istentisztelet keretében bemutató előadást tartottak. A népes gyülekezet előtt, melynek sorában más felekezetűek is részt vettek, ez alkalommal Kriza Jánosnak és nevezetes népköltési gyűjteményének, a Vadrózsáknak áldoztak igen magasszintű előadással. Májay Endre lelkész Mt 11, 28-30 alapján tartott ünnepi beszédet. Megnyitót és előadást Fodor Sándor tanár, egyleti elnök tartott, aki a balladák örök értékére és irodalmi jelentőségére mutatott rá, valamint arra a mérhetetlen hatásra, ami nemcsak a mindenkor olvasókat, hanem nagy klasszikus fróinkat is érdekelte, annyira, hogy Petőfi, Arany, Vörösmarty és mások azok művészi átdolgozására is vállalkoztak. Szabó Sá-

muel közíró, egyházi tanácsos röviden ismertette Kriza János életrajzát, méltatta irodalmi munkásságát.

A két előadás között az ugyancsak idén újjászervezett Ifjúsági Kör tagjai szerepeltek. Kádár Katát Bokor Agnes szólaltatta meg. Kőműves Kelemen szomorú sorsát Józsa Attila adta elő. Bátor Boldizsár tragédiáját Bölöni Mihály mondta el. Júlia szép leány mennybemenetelét Dimény Klára szavalta el, a Budai Ilonát pedig Imreh Zsuzsa. Az ő indítványára és előnéklése mellett a közönség előbb dúdolni, majd énekelni kezdett és ismét, szép népdalok felelevenítésével adózott Kriza és más elődeink emlékének. Végül Májay Endre lelkész megköszönte a gyülekezet érdeklődését, valamint a szereplők nyújtotta élvezetet és kifejezte reményét, hogy minél többen beállanak majd az egyletbe a két brassói egyházközösség hívei közül.

Ezzel kapcsolatban hadd fejezzük ki azt az óhajunkat is, hogy bárcsak sok egyházközösségben visszhangra találhatna a Dávid Ferenc Egylet és egyházi központunkban ismét létesülne egy anyaegylet, mely támogatást, útmutatást adjon vidéki szervezeteinknek.

Szabó Sámuel

A homoródszentmártoni unitárius templomkastély ma.

(Folytatás a 13. oldalról)

dám előadásai nevelték meg a többieket, majd a kertben hatalmas táborúzet raktunk. Miután megköszöntük a rendezők nagyszerű munkáját, a szíves vendéglátását, a viszontlátás reményével, de ugyanakkor szomorú szívvel búcsúztunk el egymástól, hiszen az együtt töltött idő alatt valóban lelki - és szereteiközösséggé nőttünk össze. De nem mindenkitől búcsúztunk, mert akinek ideje megengedte, az - hazigazdáink jóvoltából - részt vehetett egy országos körúton, amelynek során Észak-Magyarország szép tájaiban gyönyörködhattunk közel egy hétig.

Élményekben, gondolatokban és érzésekben megazdagodva térünk haza. Hálások vagyunk a lehetőségért, hogy ablakot nyithattunk a világ felé s megismerhettük, hogyan gondolkodnak és élnek a hozzánk hasonló korú ifjak a világ egyik részén. Jó volt tapasztalni, hogy mindannyian egy célért küzdünk: az emberiség boldog, békés jövőjéért.

Ifj. Szabó Árpád

HÍREK

Augusztus 25-26. napjain tartotta évi rendes közgyűlését a sepsiszentgyörgyi egyházkör a datki egyházközösségben. A szombat esti istentiszteleten a lelkészi szolgálatot Kovács István sepsiszentkirályi-, a vasárnap délelőtti istentiszteleten Máthé Sándor olthévi lelkész végezték. Az egyházi központ részéről Dr. Erdő János főjegyző és András György előadótanácsos vett részt a közgyűlésen. Gál Jenő esperes jelentésében beszámolt az egyházközösségek évi tevékenységéről, valláserkölcsi életéről. Beszámolóját a részjelentések egészítették ki.

Lelkészi kinevezések

Kedei Mózes újszékelyi lelkészt nevezte ki a püspöki úr, augusztus 1-i hatállyal a székelyudvarhelyi l. sz. egyházközösség rendes lelkészévé.

Andorkó Ferenc bözödi lelkészt választotta meg a vargyasi egyházközösség. Lelkész atyánkfia szeptember 1-i hatállyal kapta meg kinevezését. Isten áldása legyen mindkét lelkész munkáján új gyülekezeteikben.

Lelkésznevelés

Kelemen Levente V. éves hallgató július 11-13. között teológiai szakvizsgát tett.

A Teológiai Intézetben július 12-18. között tartották meg a felvételi vizsgákat az 1990-1991-es tanévre. Felvételt nyert: Ravai Réka Júlia, Zsigmond Kinga, Pap Mária, Józsa István, Molnár Lehel, Jakab Zolt Mihály, Kádár Attila. A fennmaradt két helyet az őszi (szept. 12-18.) felvételi vizsgán töltik be.

A Teológiai Intézet pályázatot hirdet az unitárius gyakorlati teológia tanszék tanári állásának betöltésére. Pályázati határidő: 1990. szeptember 15.

András György előadótanácsos augusztus 6-án félévi tanulmányút után hazatért. Előadótanácsos afia, a Chicagó-i Meadville /Lombard Teológiai Intézet hallgatója volt.

Augusztus hónapban több külföldi vendég látogatta meg egyházunkat:

augusztus 7-11. között az IARF hamburgi kongresszusának befejezése után egy 200 személy körüli csoport, az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából, Angliából, Németország Szövetségi Köztársaságából és Hollandiából tett látogatást egyházi központunkban és több mint 20 egyházközösségünkben. A vendégeket Dr. Kovács Lajos, Dr. Erdő János, Dr. Szabó Árpád és András György kísérték, egyházközösségeink mindenütt szeretettel fogadták.

Unitárius Közlöny - A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius Egyház

Szerkesztőbizottság: Gál Mária, Molnos Lajos (főszerkesztő), Dr. Rezi Elek, Dr. Szabó Árpád (felelős szerkesztő), Kusztos Enikő (grafikai szerkesztő)

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár, December 22. út 9. szám

Postafiók: 24. Telefon 1-52-71.

Egyes szám ára 8 lej

Készült a Református Egyház Miskolc-falu Sajtóközpontjának nyomdájában